Wat hedendaags uit de radio komt, zijn meestal sterk geritmeerde Engelstalige nummers. Meezingers zijn er maar weinig meer bij. Ooit, in een nog niet zó grijs verleden, was er een schat aan volksliederen, die tot het collectief geheugen van de Lichterveldse gemeenschap behoorde. Eenvoudig van ritme en melodie, soms gebrekkig in de rijmelarij, maar gemakkelijk te onthouden en mee te zingen.

Frans Vanzieleghem, die in de loop der jaren een passie ontwikkelde voor al wat met volksliederen te maken heeft, schetst in het hiernavolgend artikel een breed overzicht van Lichterveldse liedjes, met tekst en uitleg.

Schraap maar Uw keel en sla de stemvork aan, want zonder meezingen haalt U het einde van dit artikel niet…

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Zij bleven van ver naar de liedjeszanger kijken. Zodra alles gereed was, sloeg deze enige malen op de trommel, om de schreeuwers te doen zwijgen. Daarna wees hij achtereenvolgens met zijn lang stokje naar de schetsen, en sprak en zong zo aardig dooreen dat hij waarlijk te paard op de zangwijze moest zitten, om er niet honderd-maal mee in de war te lopen.

In dezer voege barstte hij los: “Boeren, burgers en mensen, komt bij! Jantje van Lier is weerom hier tot Uw plezier; hij zal U gaan zingen van wondere dingen; zet oren en beurzen open, dat zult gij wat horen en hij wat verkopen!”

Uit “De Boerenkrijg” door Hendrik Conscience, verschenen in 1853.

Heemkundige Kring de Poele

Lichterveldse liederen

Van professionele marktzangers, zanggroepen, amateurs en gelegenheidscomponisten

Frans Vanzieleghem

Liederen zijn van alle tijden en hebben in de samenleving altijd een belangrijke rol gespeeld. Teksten worden geschreven en melodieën gecomponeerd om er een gezellige en aangename sfeer op na te houden, om op een muzikale manier zijn gevoelens weer te geven, hetzij in een klassiek geschoolde vorm, hetzij in een meer volkse variante.

Naast het ernstige genre, dat buiten het bestek van dit artikel valt, waren er in Vlaanderen ook talloze, maar veelal efemere, volksliederen, gekend en gezongen door een breed publiek. Juist omwille van het voorbijgaande karakter van dit soort liederen en teksten is het van belang dat tekst en muziek geregistreerd worden en bewaard voor het nageslacht.

Ook in Lichtervelde, waar een schat aan volksliederen terug te vinden is, was tot op heden weinig of niets geregistreerd. Dit artikel wil niets meer zijn dan een poging om die lacune op te vullen.

Tijdens de negentiende en in begin van deze eeuw werden allerlei nieuwsjes verspreid onder de vorm van liederen. Dagbladen waren toen nog eerder zeldzaam en radio was er helemaal nog niet. Meestal hadden liedjesschrijvers grote aandacht voor spectaculaire onderwerpen zoals moorden, oorlogsgebeurtenissen en andere sensatie die de verbeelding van de mensen aansprak. De teksten werden vaak geënt op populaire deuntjes, zodat de mensen deze liederen gemakkelijk konden aanleren, onthouden en doorgeven.

Het leeuwenaandeel der liederen werd verspreid door de zogenaamde marktzangers die met hun vliegende blaadjes van stad naar stad en van dorp naar dorp trokken.

Figuren als de Eeklonaar “Tamboer” en de Lichterveldse Torhoutenaar Achiel Coppenolle waren in onze contreien voor de tweede oorlog goed gekend. Dat ook over Lichtervelde werd gezongen door de marktzangers was eerder uitzonderlijk (toch vonden we enkele voorbeelden).

Tussen de twee wereldoorlogen was er “De Lichterveldsche Zangersgroep Gudrun”, een soort voorloper van het Davidsfonds. Gudrun gaf concerten

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

met eerder degelijke Vlaamse liederen, onder meer op het 11-juli feest. Zo vonden we in een programma de titels terug van *"Voor moeder alleen", "De blinde soldaat", "Waar woon ik", "Matroos Vaarwel", "Adieu Gardeofficier"* en *"Alles uit Compassie"*. Bezielers van de zangersgroep waren Sylveer Delecluyse, Guido Delefortrie, Lemahieu en Snepvangers.

Er waren in Lichtervelde ook straatzangers, gelegenheidsartiesten die her en der op straatkermis of in café-chantant het beste van zichzelf gaven.

Een andere reeks populaire liederen werd geschreven vanuit bepaalde politieke oogpunten. In Lichtervelde hebben beide bekende partijen de Burgersgilde en de Zwaan heel wat liederen onder hun aanhangers verspreid. Ze klinken vaak als strijdliederen en roepen op tot sociale bewustwording, hulde, feestgebeuren, gevaar voor de vijand of herdenking.

In de hierna volgende rubrieken worden de Lichterveldse liederen gegroepeerd die specifiek iets met de goegemeente te maken hebben, waarin de plaats Lichtervelde, de mensen of verenigingen van ons dorp duidelijk aan bod komen. We vonden heel wat liederen geïnspireerd vanuit de twee politieke clans die voor de tweede oorlog het maatschappelijk leven te Lichtervelde vooral politiek, maar ook cultureel en sociaal bepaalden.

Er zijn moordliederen, er zijn boldersliederen, gelegenheidsliederen en kermisteksten van waaruit enige constructie van het Lichtervelds sociaal volksleven duidelijk herkenbaar is. Weliswaar worden ze niet alleen als volksliederen gecatalogeerd maar ook als betere liederen. Ernstige liederen werden maar enkele keren en in de betere kringen gezongen.

De marktzanger - fotografie Elie Delameillieure

Een volkslied hoort bij het volk thuis en beantwoordt aan de definitie dat tekst en melodie ooit mondeling werden overgeleverd. In de loop der tijden ontstonden natuurlijk varianten door spontane wijzigingen aan tekst en/of melodie.

De liederen die wij over Lichtervelde vonden, werden ook niet allemaal als dusdanig door marktzangers gezongen. Er is eerder sprake van gelegenheidsliederen (door de enen als volksliederen beschouwd, door de anderen aanzien als een uiting van volkscultuur), liederen in het herbergleven, op volksfeesten en het verenigingsleven met culturele achtergrond. Een categorie apart zijn de Lichterveldse school- en stapliederen.

De auteurs van deze liederen zijn in twee categorieën onder te brengen: professionelen en amateurs. Professionelen zijn zij die het creëren en zingen van liederen tot

Heemkundige kring Karel Van de Poele

hun beroep maken, marktzangers als Tamboer of Achille Coppenolle. Mensen daarentegen die regelmatig liederen zingen en ook auteur ervan zijn, zoals de Lichtervelddenaren Henri Vanparys, Leon Vangierdegom, Guido Delefortrie en anderen, zijn -zonder pejoratieve bijklank- amateurs te noemen.

1 Moordliederen over Lichtervelde

Een eerste serie liederen die aan bod komen zijn van de hand van professionele zangers die met vliegende bladen en liedjesteksten van dorp tot dorp trokken om een vreselijk drama dat in Lichtervelde plaats vond, dik in de verf te zetten. Gemeentesecretaris Xavier B. had op 11/07/1935 zijn echtgenote Thérèse D. en hun vier kinderen Rosa (12 jaar), Frans (11 jaar), Herman (10 jaar) en Margriet (9 jaar) vermoord.

Moordgevallen waren welkom zangvoer. Een element dat de liedjeszanger met de moderne nieuwsjager gemeen heeft, is de zucht zowel naar de sensatie als naar de primeur over deze sensationele gebeurtenis. Waar gebeurde straffe verhalen prikkelden immers de belangstelling van het volk, zodat succes bij de verkoop verzekerd was. Het wordt de marktzangers dan ook vaak aangewreven dat hun “vliegende bladen” vooral aangedikte teksten bevatten.

Het publiek vraagt echter om sensatie; wie tranen kan losweken, heeft succes! De verscheidenheid van het volksgemoed weerspiegelt zich in deze liederen. In naïeve verzen worden aandoenlijke taferelen verhaald.

Deze liederen hebben niet de kunstwaarde van grote literatuur of cerebrale muziek, wel bezitten ze een zekere waarde wegens het sublimeren van een zucht naar rechtvaardigheid.

Bovendien heeft het moordlied als marktlied de verdienste zeer sociaal te zijn. Vandaag de dag staan moorden paginabreed in de krant. De krantenconsument verorbert dit leesvoer echter “alleen en van geen mens gestoord”. Rond de marktzanger daarentegen stond een heel publiek te luisteren en mee te leven. De “vliegende blaadjes” gingen vlot van de hand, want iedereen wilde de tekst kennen, meezingen, bewaren en doorgeven.

Anno 1935 had de liedjeszanger een deel van de functies van de krant in handen. Zijn nieuws was niet zo recent maar de manier waarop het volk de boodschap vernam, was minder rauw.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

1.1 Afschuwelijk bloedbad van een zinneloos geworden vader te Lichtervelde

Liedjeszanger Achiel Alidor Jozef Coppenolle werd geboren in Torhout op 15/10/1885 en stierf in Lichtervelde op 12/03/1954.

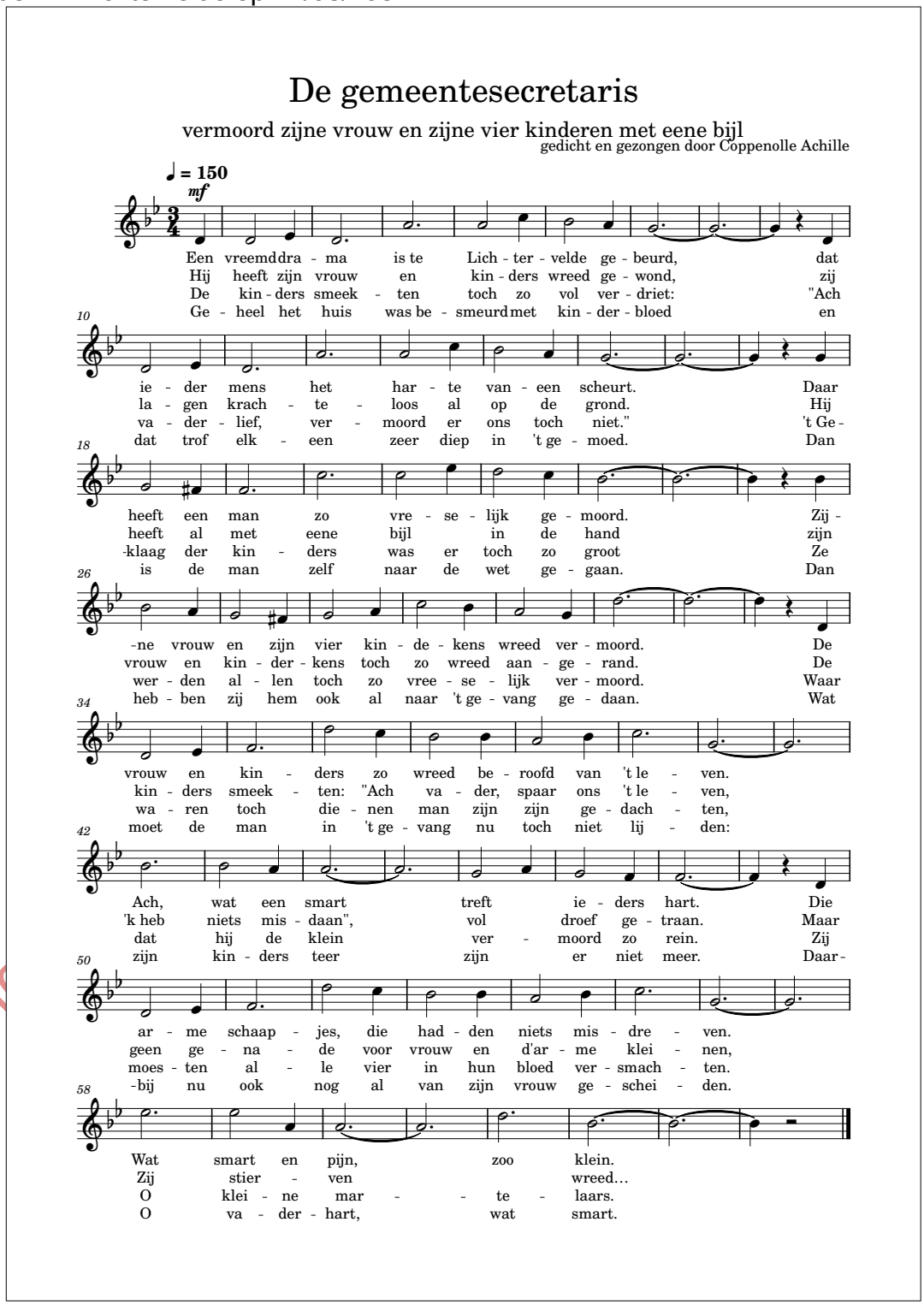

De gemeentesecretaris

vermoord zijne vrouw en zijne vier kinderen met eene bijl

gedicht en gezongen door Coppenolle Achille

♩ = 150 *mf*

Een vreemddra - ma is te Lich - ter - velde ge - beurd, dat
Hij heeft zijn vrouw en kin - ders wreed ge - wond, zij
De kin - ders smeek - ten toch zo vol ver - driet: "Ach
Ge - heel het huis was be - smeurd met kin - der - bloed en

10

ie - der mens het har - te van - een scheurt. Daar
la - gen krach - te - loos al op de grond. Hij
va - der - lief, ver - moord er ons toch niet." 't Ge -
dat trof elk - een zeer diep in 't ge - moed. Dan

18

heeft een man zo vre - se - lijk ge - moord. Zij -
heeft al met eene bijl in de hand zijn
klaag der kin - ders was er toch zo groot Ze
is de man zelf naar de wet ge - gaan. Dan

26

-ne vrouw en zijn vier kin - de - kens wreed ver - moord. De
vrouw en kin - der - kens toch zo wreed aan - ge - rand. De
wer - den al - len toch zo vree - se - lijk ver - moord. Waar
heb - ben zij hem ook al naar 't ge - vang ge - daan. Wat

34

vrouw en kin - ders zo wreed be - roofd van 't le - ven.
kin - ders smeek - ten: "Ach va - der, spaar ons 't le - ven,
wa - ren toch die - nen man zijn zijn ge - dach - ten,
moet de man in 't ge - vang nu toch niet lij - den:

42

Ach, wat een smart treft ie - ders hart. Die
'k heb niets mis - daan", vol droef ge - traan. Maar
dat hij de klein ver - moord zo rein. Zij
zijn kin - ders teer zijn er niet meer. Daar -

50

ar - me schaap - jes, die had - den niets mis - dre - ven.
geen ge - na - de voor vrouw en d'ar - me klei - nen,
moes - ten al - le vier in hun bloed ver - smach - ten.
-bij nu ook nog al van zijn vrouw ge - schei - den.

58

Wat smart en pijn, zoo klein.
Zij stier - ven wreed...
O klei - ne mar - - te - laars.
O va - der - hart, wat smart.

Reeds de dag na de moord van Lichtervelde trok hij door de straten van de gemeente. De mensen kwamen buiten en weenden toen zij het lied hoorden. Na drie dagen had hij er, in Lichtervelde alleen, ongeveer drieduizend van verkocht[1].

We voegen hier de melodie bij van "Vergeet mij niet" waarmee de tekst op muziek werd gezet. Het lied werd in 1984 op langspeelplaat opgenomen door de volkszanggroep "Sinksenbruud" van Veurne o.l.v. Jan Huyghe.

1.2 Het vreeselijk drama van Lichtervelde

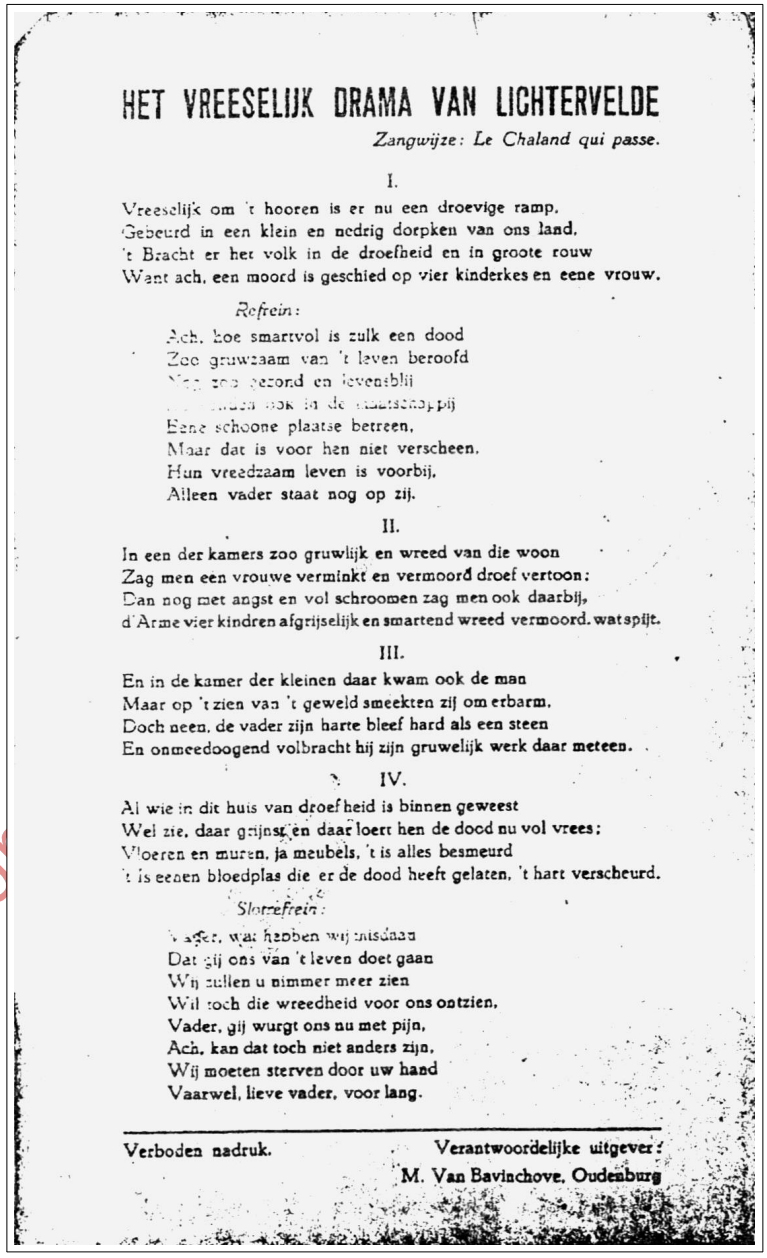

HET VREESELIJK DRAMA VAN LICHTERVELDE

Zangwijze: Le Chaland qui passe.

I.

Vreeselijk om 't hooren is er nu een droevige ramp,
Gebeurd in een klein en nedrig dorpken van ons land,
't Bracht er het volk in de droefheid en in groote rouw
Want ach, een moord is geschied op vier kinderkes en eene vrouw.

Refrein:

Ach, hoe smartvol is zulk een dood
Zoo gruwzaam van 't leven beroofd
[illegible] zoo gezond en levensblij
[illegible] ook in de maatschappij
Eene schoone plaatse betreen,
Maar dat is voor hen niet verscheen.
Hun vreedzaam leven is voorbij,
Alleen vader staat nog op zij.

II.

In een der kamers zoo gruwlijk en wreed van die woon
Zag men een vrouwe verminkt en vermoord droef vertoon:
Dan nog met angst en vol schroomen zag men ook daarbij,
d'Arme vier kindren afgrijselijk en smartend wreed vermoord. wat spijt.

III.

En in de kamer der kleinen daar kwam ook de man
Maar op 't zien van 't geweld smeekten zij om erbarm,
Doch neen, de vader zijn harte bleef hard als een steen
En onmeedoogend volbracht hij zijn gruwelijk werk daar meteen.

IV.

Al wie in dit huis van droefheid is binnen geweest
Wel zie, daar grijnst en daar loert hen de dood nu vol vrees;
Vloeren en muren, ja meubels, 't is alles besmeurd
't is eenen bloedplas die er de dood heeft gelaten, 't hart verscheurd.

Slotrefrein:

Vader, wat hebben wij misdaan
Dat gij ons van 't leven doet gaan
Wij zullen u nimmer meer zien
Wil toch die wreedheid voor ons ontzien,
Vader, gij wurgt ons nu met pijn,
Ach, kan dat toch niet anders zijn,
Wij moeten sterven door uw hand
Vaarwel, lieve vader, voor lang.

Verboden nadruk. Verantwoordelijke uitgever:
M. Van Bavinchove, Oudenburg

Heemkun

[1] HUYGHE, Jan.:"Achille Coppenolle, de West-Vlaamse zanger", in: Eerste Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1985, p. 87 e.v.

1.3 Het waanzinnige familiedrama te Lichtervelde

gezongen en gedicht door Lionel Bauwens, bijgenaamd “Tamboer”

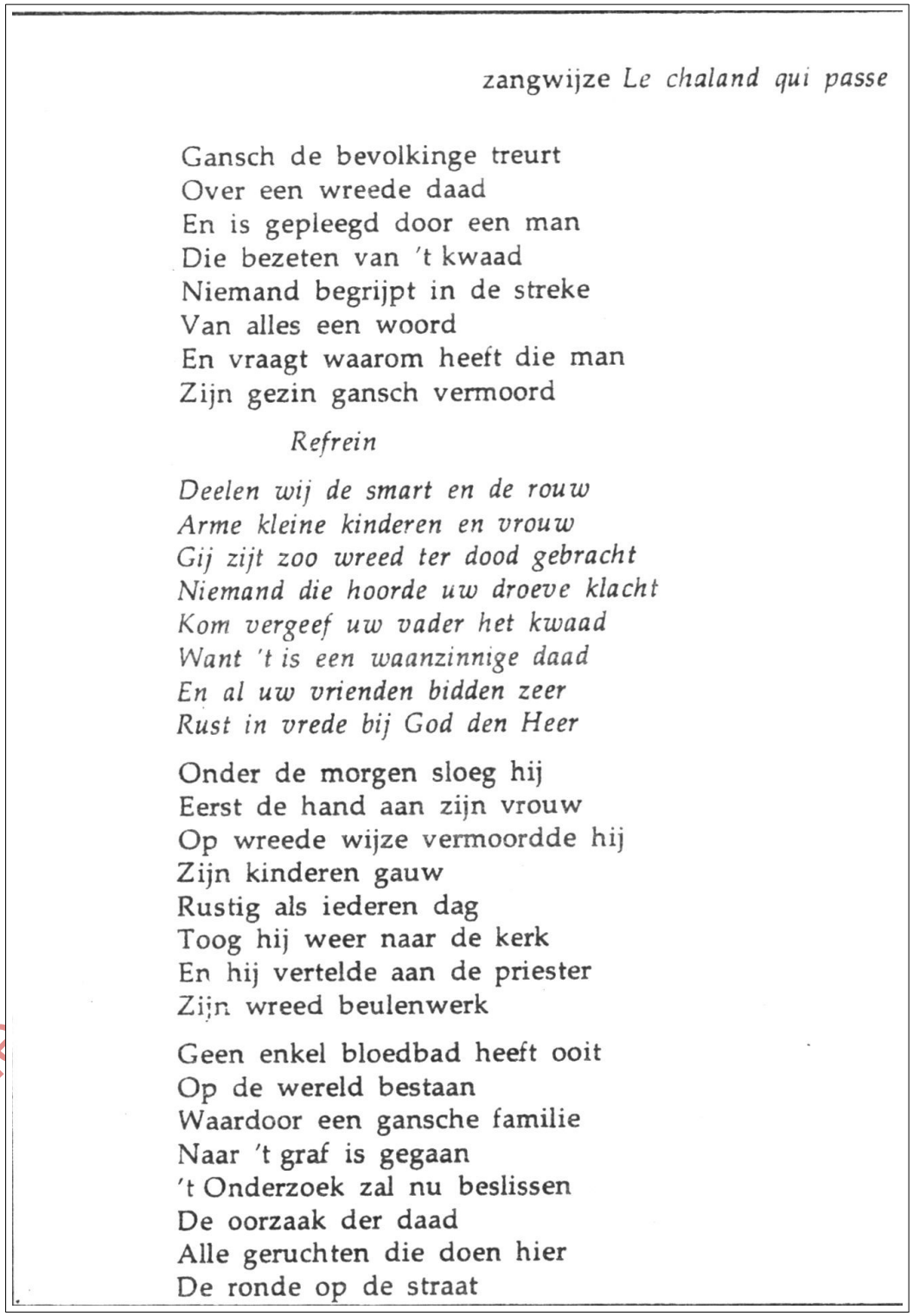

zangwijze *Le chaland qui passe*

Gansch de bevolkinge treurt
Over een wreede daad
En is gepleegd door een man
Die bezeten van 't kwaad
Niemand begrijpt in de streke
Van alles een woord
En vraagt waarom heeft die man
Zijn gezin gansch vermoord

Refrein

Deelen wij de smart en de rouw
Arme kleine kinderen en vrouw
Gij zijt zoo wreed ter dood gebracht
Niemand die hoorde uw droeve klacht
Kom vergeef uw vader het kwaad
Want 't is een waanzinnige daad
En al uw vrienden bidden zeer
Rust in vrede bij God den Heer

Onder de morgen sloeg hij
Eerst de hand aan zijn vrouw
Op wreede wijze vermoordde hij
Zijn kinderen gauw
Rustig als iederen dag
Toog hij weer naar de kerk
En hij vertelde aan de priester
Zijn wreed beulenwerk

Geen enkel bloedbad heeft ooit
Op de wereld bestaan
Waardoor een gansche familie
Naar 't graf is gegaan
't Onderzoek zal nu beslissen
De oorzaak der daad
Alle geruchten die doen hier
De ronde op de straat

Liedjeszanger Lionel Bauwens, beter gekend onder de naam “Tamboer” was geboren in Eeklo op 15/12/1892 en stierf te Adegem op 10/05/1974. Hij was de rasechte volkszanger die de mensen kon boeien. Roger Hessel publiceerde in zijn boek over Tamboer niet minder dan 890 liederen.

1.4 Het vreeselijk drama te Lichtervelde

Op het tekstblad, ons bezorgd door Achiel Ackx, wordt geen enkele vermelding gemaakt van schrijver of zanger. Wellicht gaat het hier om een lied ontstaan aan de hand van de vorige teksten, door een anonieme schrijver bijeen gepend ter (trieste) herinnering.

De teksten van de vier verschillende liederen vertonen grote gelijkenis met elkaar en de inhoud verschilt in wezen niet veel. Sensatie is het waar alles om draait, zoals op de dag van vandaag sensationeel nieuws de verkoop van de dagbladen doet stijgen.

Bij het lezen herkent men verschillende schakeringen in de droefenis. Opvallend is bij Tamboer de vergevingsgezindheid "*Kom vergeef uw vader het kwaad*", en bij Van Bavinchove luiden de laatste woorden "*Vaarwel, lieve vader, voorlang*". Maar in wezen zijn alle vier de liederen smartlappen waar het bloed van af druipt.

We voegen hier ook de partituur bij van "*Le chaland qui passe*", de muziek waarop de teksten werden geënt . Het is romantische muziek, meeslepend van karakter en daardoor perfect bij het dramatische gegeven passend. De melodie werd ontleend aan het nog altijd populaire Italiaanse lied "*Parlami d' amore, Mariu*".
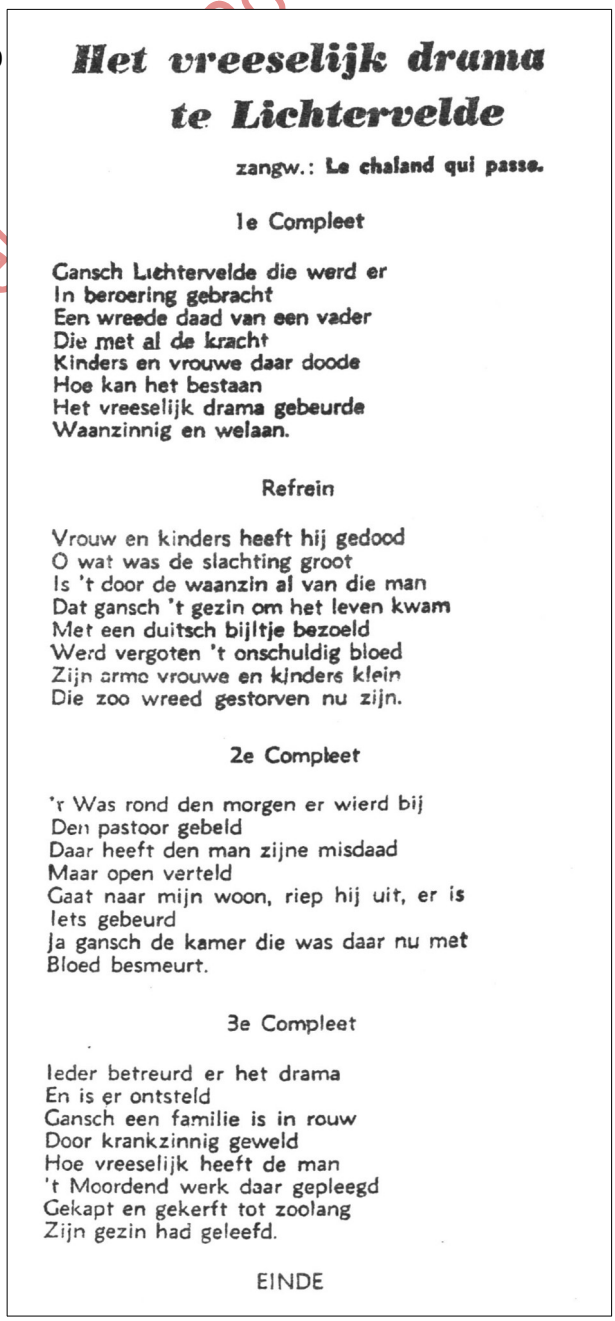
Het vreeselijk drama te Lichtervelde

zangw.: **Le chaland qui passe.**

1e Compleet

Gansch Lichtervelde die werd er
In beroering gebracht
Een wreede daad van een vader
Die met al de kracht
Kinders en vrouwe daar doode
Hoe kan het bestaan
Het vreeselijk drama gebeurde
Waanzinnig en welaan.

Refrein

Vrouw en kinders heeft hij gedood
O wat was de slachting groot
Is 't door de waanzin al van die man
Dat gansch 't gezin om het leven kwam
Met een duitsch bijltje bezoeld
Werd vergoten 't onschuldig bloed
Zijn arme vrouwe en kinders klein
Die zoo wreed gestorven nu zijn.

2e Compleet

't Was rond den morgen er wierd bij
Den pastoor gebeld
Daar heeft den man zijne misdaad
Maar open verteld
Gaat naar mijn woon, riep hij uit, er is
Iets gebeurd
Ja gansch de kamer die was daar nu met
Bloed besmeurt.

3e Compleet

Ieder betreurd er het drama
En is er ontsteld
Gansch een familie is in rouw
Door krankzinnig geweld
Hoe vreeselijk heeft de man
't Moordend werk daar gepleegd
Gekapt en gekerft tot zoolang
Zijn gezin had geleefd.

EINDE

Heemkundige kring Karel
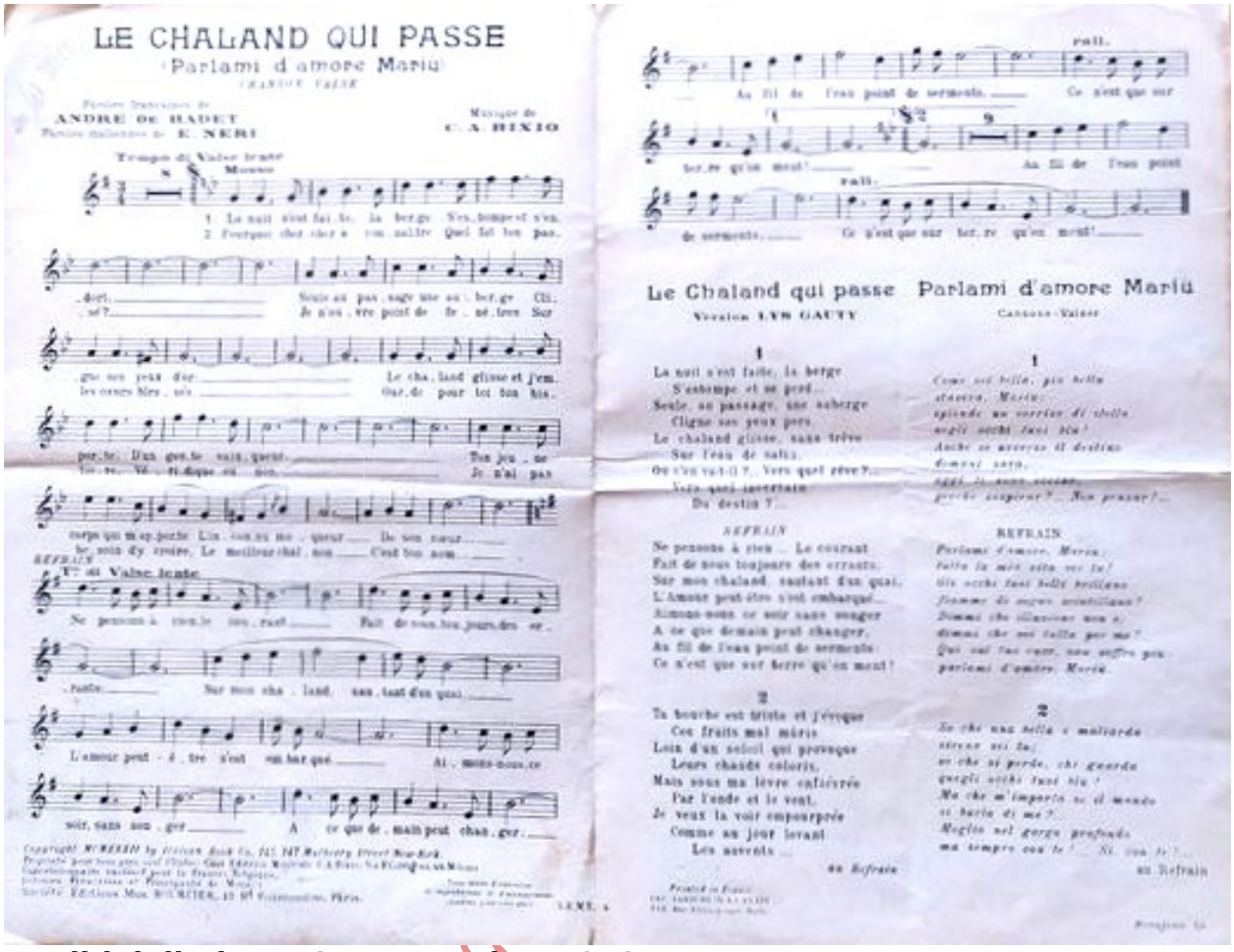
2 Politiek lied van 25 september 1942

We kregen van Betty Tanghe een lied geschreven door haar broer Gerard Tanghe. Gerard werd op 19/09/1942 door de Duitse bezetters aangehouden voor vermeend wapenbezit. Gerard Tanghe was al eens ondergedoken maar was teruggekomen uit vrees dat de Gestapo zijn ouders zouden aanhouden. Toen de Gestapo binnenviel in zijn woning was hij net op de piano "*It's a long way to Tipperary*" aan het spelen. Hij werd verhoord, beschuldigd van wapenbezit en lidmaatschap van de weerstand, ter dood veroordeeld en te Wolfenbüttel onthoofd op 15/06/1944 samen met nog 12 andere Lichterveldenaren.

Heemkundige kring

Het relaas van de aanhoudingen werd door Gerard Tanghe samengevat in een lied getiteld:

De POL was daar

1
De POL was daar (bis)
Iedereen schrok en keek ernaar
Wien kwamen ze nu zoeken
Omer, Georges en Gabriël
Jerome en Fiel en Raphaël
Te vele om te noemen
Refrein
Waar is uw pistole zeg
Waar is ze, waar steekt gij ze weg
Zeg waar is die gebleven
Ze hadden geen
Ze zweerden "neen"
Maar moesten toch heen
2
Dien vrijdag noen
Was er heel veel te doen
De POL kwam steeds maar weergeeren
En haalde steeds maar mannen

Ons burgemeester was erbij
Juultje Hoorne zat aan zijne zij
Ook Dielten werd verbannen
3
Demeyere en D'Hoop den boerenzoon
Werden gehaald uit hunne woon
En werden zoals d'anderen
Gestoken in gevangenis
Waar het niet klaar noch warm en is
Niemand kon 't doen verand'ren
4
Ook Leon Baert
Hij stapte heel bedaard
Al in het voertuig onvervaard
Hij had nog eerst gegeten
Toen Vanwalleghem in de statie kwam
Was hij van 't schrikken bijna lam
Ook hij was niet vergeten
5
En eindelijk
Viel ook per ongeluk
De auto in de Neerstraat stil
De Sloover zat reeds binnen
En Tanghe die niet vluchten wil
Hij keek maar vies door zijnen bril
Wat moest hij nu beginnen
6
Auf wederzien (bis)
Zei Schepers na de Krieg misschien
Mij zullen ze niet hebben
Noch mij zei ook Mijnheer Demauw
En Vankeirsbilck die verdween al gauw
En laat ze dan maar roepen.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

"POL" duidde op het autootje van de Gestapo, dat deze kenletters in zijn nummerbord voerde (POL stond natuurlijk voor "Polizei"). De Gestapo gebruikte het wagentje voor aanhoudingen en ten-huize-afhalingen van verdachte personen in Lichtervelde. De vermelde namen zijn, mits een weinig speurwerk, terug te vinden in het boek "De stille strijd van Eugeen Callewaert, burgemeester van Lichtervelde"[2]. In de tekst van "De POL was daar" klinken duidelijk nog spot en sarkasme door.

Gedurende de eerste gevangenisdagen zaten de Lichterveldse politieke gevangenen opgesloten in Roeselare. Gerard Tanghe maakte er een lied bij waarvan niemand op de dag van vandaag zich nog de melodie herinnert.

Lichtervelde
O! roemvolle stede
De beste van uw mannen nam men mede
De vrouwtjes weenden traantjes
De kermis was naar de vaantjes
Doch thuis en in 't gevang
Bleef men de hoop bewaren
Duurde 't niet kort, wel dan maar lang
Dat allen eens weer blij naar huis toe varen
Dan zal het feeste zijn
De klokken zullen luiden
Gezang en dans en bier en wijn
Zullen d'algemene vreugde uiten
En deze die gevangen zaten
Zullen zingen langs de straten
Hei hei hei hei
Kijk maar naar mij

---

2 MAERTENS, Modest: "De stille strijd van Eugeen Callewaert, burgemeester van Lichtervelde", Beernem, De Windroos, 1995.

Wij zaten eens onschuldig in de bak
Goddank nu zijn wij vrij en op ons gemak

25 september 1942

Hier heeft het sarcasme reeds plaats gemaakt voor een besef van de ernst van de toestand, maar toch geloven Tanghe en zijn lotgenoten nog rotsvast in hun terugkeer naar Lichtervelde. Het zou helaas anders uitdraaien…

Beide liederen kunnen zonder meer omschreven worden als historische oorlogsliederen. Het gaat hier om feiten die in de Lichterveldse geschiedenis zwaar doorwogen.

Zijdelings hierbij te vermelden, is het lied waaruit de gevangen gehouden Lichtervelddenaars moed trachtten te putten in de bange dagen, eerst in België, en later in Duitsland, toen ze wachtten op hun terechtstelling. Het liefdeslied "Het sopraantje" waarvan het refrein hieronder volgt, kenden en zongen ze allemaal:

Toch denk ik altijd steeds nog met liefde aan m'n eerste
M'n eerste meisje uit de zangvereniging
M'n allerliefste klein sopraantje
Waar 'k mee wandelde in 't maantje
Maar dat niet meer aan me denkt
Nu 'k niet meer zing.

3 Kermisliederen, verenigingsliederen, feestliederen

Kermisliederen werden geschreven ter gelegenheid van een of andere straatkermis. De feestvreugde van de kermis staat er centraal. Het zijn geen liedjes om bij te gieren, ze kregen veel bijval in de dorpscafés. Vaak leidden ze derhalve tot café-chantant en het uitproberen van het zangtalent in plaatselijke crochetwedstrijden. De mensen vergaten bij dergelijk feestgebeuren hun dagelijkse beslommeringen en dat was mooi meegenomen. Onder het motto "*Alleen boze mensen zingen niet*" was het een feesten van jewelste.

3.1 Het liedje van Beverstrate Kermis

Zangwijze: "'k Zie zo geerne mijn duivekot"

1
Zoals ieder jaar op kermesdissendag
Ge zult er wel horen van spreken
Staat iedr'een van 't Gildhof vroeg op met ne lach
Want op alleman kunt ge rekenen
Ze doen allen mee en geen een die 't verstoord
Zo staat alles dan op zijn beste
De stoet van het Gildhof is alomgekend
Met reus en reuzin en de reste
Refrein
Maar wij, wij zijn van de Beverstraat
Weet ge misschien niet hoe dat 't daar gaat
Van zorgen hoort ge daar nooit spreken
Ge moet allen toch weten
Want Emelie uit "De Vos" alhier
Schenkt een potje met veel plezier
Bij Celine van Dortens daar is 't ook niet kwaad
Leve onze Beverstraat
2
Het zijn in ons strate allen goede lui
Proeft eens van de bakker zijn broodjes
En de Apotheker zijn pillen zijn goed

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Ze werken heel zachtjes maar zeker
De frut van Juul Valcke en de koekjes van Baerts
Smaken bij de koffie heel zoetjes
Een Radio van Jefs en een fiets van Juliens
Wil ieder goed burger niet missen

3

Wij hebben hier ook nog onze timmermans
Er zijn er al drie in de reke
De drukker zal zorgen voor doop, rouw en trouw
En dan nog de plicht iedere weke
De schilders van 't hoekje zijn ook gauw paraat
Mat klakpot en borstel en lere
n' Pardessus of kostuum die goed gaat
Bij Gabriel gaat dat daar zo zere

4

En Turten Goddyn met z'n boormateriaal
Zal zorgen voor goed drinkbaar water
Zo vrienden, vriendinnen hier nu allemaal
We roepen U toe dan tot later
Want toekomend jaar als het Gode belieft
Zullen wij weer zingen en zwieren
't is te hopen dat wij hier dan nog al te saam
Zullen mogen kermesse vieren

Kermisdinsdag was in de jaren 1950-60 een zeer gevierde dag in de Beverenstraat en op het Gildhof. Een stoet trok in de late namiddag en avond door de aanpalende straten en bracht veel volk op de been. Reus en reuzin joegen kleine kinderen de stuipen op het lijf of in mama's armen.

Aan de hand van de liedjestekst kan men de volledige straat reconstrueren naar ambachten en neringen die nu, anno 1998, bijna allemaal verdwenen zijn.

In het refreintje meldt de tekst het café V.O.S. bij Valeer Viaene en Emilie, het lokaal van de zgn. "Vossen", de Vlaamse Oustrijders van de eerste wereldoorlog. Bij Celine en Dorten waart ge bij Alidor Vanderper, in de café-beenhouwerij "De Nieuwe Keizer", nu verbouwd tot een moderne slagerij.

De tweede strofe maakt gewag van een bakkerij. In "Den Hert" hield Aloïs Gaeremyn destijds herberg. Later kwam Pol Denys zich daar vestigen met een bakkerij. Ook de verdwenen apotheek van Arthur Vandeputte wordt vermeld, evenals Jules Valcke, met zijn ast en cichoreifabriek in de Groenstraat. Cecile Baert had een kruidenierswinkeltje in de Statiestraat. Jozef Vankeirsbilck, rechtover het brandweerarsenaal, verkocht radio's en andere elektrische apparatuur; broer Julien, tegenover de schoolpoort, had een fietsenwinkel.

De derde strofe heeft het over timmerlui: het zijn Robert en Arthur Deblaere en Michel Colpaert. Ook de drukkerij Vandeputte, broers van de apotheker, waar het parochieblad -in Lichtervelde alom gekend als *"De Plicht"*- iedere week van de pers rolde, is intussen al lang verdwenen. Als schilder wordt wellicht Julien Verduyn of Marcel Declercq bedoeld, en Gabriël Sinnaeve was duidelijk de man die moest zorgen voor passende kostuums en overjassen.

"Turten" Goddyn uit de vierde strofe is natuurlijk de stichter van het putboringenbedrijf dat er nog altijd gevestigd is.

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

3.2 Het Lied van Straatjeskermis

Tekst en Muziek Leon Vangierdegom

1.
't Is kermis in ons straatje
Hoor eens wat een rumoer
De pic up draait een plaatje
Een polka of vals of toer
't Wemelt van bonte kleuren
't Begint met zotte keuren
Als 't straatje kermis viert
Refrein
Hei hei hei
't Is kermis in ons straatje
Kom maar bij Papatje en mamatje
Wees vrolijk en blij
Zet uw zorgen op zij
Ons straatje is in feest
Kom viert maar om ter meest
2
Gans 't straatje staat op sprieten
De vrouwtjes aan de praat
Siska zegt tegen Wieten
Ach ventje wees niet kwaad
Ik was er U vergeten
Hier mijn portemonee
Wij zitten zonder eten
Loop naar Costers om paté
3
't Straatje begint te leven
Hola daar is de stoet
Van voren nonkel Seven
Met zijnen hogen hoed
En al die schone groepen
Tot zelf de vinke piets
Men hoort de mensen roepen
Zie daar de sieskewiets
4
Bij Dielten en bij Dreten
't Bier stroomt al op de vloer
Maar 't is er iets gescheten
Van achter op de koer
Het stinkt er wel zes weken
Al naar de Rodenbach
Zonder dan nog te spreken
Van al dat fijn gebak
5
't Wordt late en in 't straatje
Draait men de lampen uit
Daar gaat een laatste plaatje
En ' t liedje is uitgefluit
Het feestje is weer verlopen
In Vlaamse deftigheid
Tot 't jaren 't is te hopen
Dat gij er al nog zijt

Waar het Beverenstraat-kermislied op een geleende melodie gezongen werd, (*"'k Zie zo geeren mijn duivekot"* van Bobbejaan Schoepen) wordt het lied van Stretjeskermesse op origineel Lichterveldse muziek van Leon Vangierdegom gezongen. Deze laatste was trouwens auteur van de tekst.De feesten in de Torhoutstraat en Boomgaardstraat kregen vooral bekendheid in de jaren 1950-1960, maar waren reeds voor de tweede wereldoorlog een traditie. Tijdstip was de derde zondag van september. Vanaf 1949 zette een stoet[3] de feesten extra in de verf.

Leon Vangierdegom schreef tekst en muziek voor het "Het Lied van Straatjeskermis". Er is weliswaar weinig verwijzing naar de straat als dusdanig. In strofe 2 wordt even verwezen naar de beenhouwerij van Albert Decoster in de Torhoutstraat. In strofe 4 wordt met Dielten en Dreten, café "Den Hoepel" bedoeld, gerund door de broers Vandevelde.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

[3] HAEGHEBAERT, Luc.: "Stretjeskermesse" 1938-1960, in: Twaalfde Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1996, p. 47 e.v.

3.3 Lichtervelds foklorelied

Raf Devooght

Zangwijze O Heideroosje

1.
Op de dag van heden is het weer folkloretijd
Die er niet is bijgeweest die heeft dan later spijt
Ga toch allen mee met ons op de folkloretoer
Iedereen moet feesten, burgers, bankier en de boer
Refrein
In Lichtervelde is weeral feest
Hier in ons dorpje vieren we om ter meest
De tijd van vroeger is hier terug
gooi al je zorgen, nu maar van uwe rug
2.
't Doet zo goed te denken aan die tijden van weleer
Al die oude dingen ziet men nu vandaag hier weer
Heel oude beroepen en ook menig oud gebruik
Worden hier vandaag getoond, kom hef met ons de kruik
3.
Mijmerend bij een kruike vol met schuimend gerstenat
Denkend aan het harde leven dat men vroeger had
Maar vandaag geen zorgen en geen kommer in ons hoofd
Dat hebben we plechtig aan ons eigen zelf beloofd

Lichterveldenaar Raf Devooght uit de Sportlaan schreef het lied voor een van de eerste foklorefeesten. De folklorefeesten, de eerste zondag van september, zijn in Lichtervelde ondertussen een klassieker geworden. Het lied verwijst nergens specifiek naar, zoals één of ander dorpsfeit, plaats of naam, behalve het eigenlijk folklorefeest.

3.4 Het grote onheil te Lichtervelde

Het grote onheil te Lichtervelde
Een groot onheil is geschied
alhier te Lichtervelde
Stort iedereen in 't verdriet
maakt het hele dorp ongeldig !
*
De heren van de wet
hoveerdig en almachtig
plannen in ons gewest
een atoomcentrale krachtig
*
De plaats waar ze zal staan
dat is hier aan de kerke
met al dat groot alaam
kijgt iedereen zijn zerke
*

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Be beesten krijgen de moere
de kinderen de stuipen
de gewassen bij de boer
gaan weer in d'aarde kruipen
*
De geboorte van 'n kind
wordt een pijnlijke affaire
de moeder slecht gezind
het hele kind een zwere
*
De mannen impotent
de vrouwen zonder allure
ik ben zeer miskontent
de sex zonder bravure
*
TSJERNOBYL onze leus
atomen bij ons eten
radioactieve geus
we gaan neutronen vreten
Refrein:
Tsjoelala, tsjoelala, tsjoelaliere
Tsjoelala, tsjoelala, tsjoelatsjernobyl !!

© Frans Vanzieleghem - volkszanger- 07/09/1986 - Kostprijs: 5 Fr (in 't zwart)

Het lied werd gemaakt ter gelegenheid van de folkorefeesten in 1986. De zanger van dienst deed als zijn voorgangers: dramatische zaken nog dikker in de verf zetten, en overbrengen naar eigen bodem. Zo grijpt hij de kans om met de kernramp in Tsjernobyl de sensatiebeluste menigte de "stuipen" op het lijf te jagen in de hoop veel vliegende blaadjes te verkopen.

De muziek werd overgenomen van een gekend volksliedje *"Seven met z'n eiers"*. Het lied kende weinig succes: de mensen waren in feeststemming en Tsjernobyl ver van hun bed. Het werd dan ook nooit als een volkslied overgenomen en bleef een ééndagsvlieg.

3.5 Boldersliedje

Guido Delefortrie; zangwijze: "Overal"

Ter ere van René voorzitter van 't Boldersgild

1
Hij gaat op z'n gemak
Z'en handen in de zak
Van ends tot ends de tra
Al knabbelen op sucla
Z'en buikske rond vooruit
Z'n klakke met 'n tuut
Doch boter bij de vis
O yes!
Refrein

In de tra bij de bol
Als René er is als René er is
in de tra bij de bol
als René er is, is er lol
2
Leonske roept René
Ge pakt uw kant wat mee
Maar op de stake staan
Of anders kan 't niet gaan
Vallay schart in zijn haar

Heemkundige kring Karel van de Poele

En roept, gij foefelaar!
'‘ Is flauw en deerlijk mis
O yes
3
Moet ‘t nu nen zek’ren zijn?
Alla daar zal daar zijn
Is ‘t wel? wat zeg j’er van
Zeg nog dat ‘k niet en kan
We zijn altijd “toejours”
Gekl... van dezen boer
W’ gaan ‘t laten lijk dat ‘t is
O yes
4
Dit is nen djuste zie
‘t Is wel een jaar of drie
Dat ik eens heb gemist
En ‘t werd dan nog betwist
Voor d’eere van de bol
Blijf staan - Wat zeg je Pol
Trek nu j’en melk maar op,
En stap
5
Alla Edward ‘t is gie
Ge schiet maar op die drie
Ja potverdomme schiet!
‘k En vind mijn bolle niet
Ga weg het Sje is daar
Dat ‘s ook ‘n goeien, maar. .
't Is toch ‘n harje mis !
O yes
6
Doch daarom niet getreurd
Aan Janvier nu de beurt
Bolt rechts lang en plat
Voorzichtig door dat gat
En loop niet meer Janvier !
Ze hebben hem al mee
‘t Is sakkerdjies te straf
Pardaf!!
7
‘n Ferme schot nu
Meneer Achiel voor u
Met uwen vasten hand,
‘t Is gelijk langs welken kant
Daar is d’ Amerikaan !

Die zal dat nooit verstaan
Tjoep, Tjoep, ga weg René
Z’es mee
8
Bolt hier voorzichtig bij
Alle Louis Versijp!
Kijk, veel te slappe macht
Och zwijgt ne keer en wacht
‘t Is toch nog weg enéé
Wat zeg je nu René
Hewel Louis ‘t is wel !
‘t Was ‘t spel
9
Jef Vos in ‘t geweld
J’is nooit g’heel uitverteld
Alla doet voort Jozef !
Kom af en trunt niet Sef !
Wat is ‘t da’k moete doen
Een stekske met fatsoen
En laat je kiekens thuis
‘t Is pluis
10
Toe Chef gij moet dat doen
Pas op da’s ook n’en gôen
Die heeft rap geleerd
Zie dat die bolle keert !
‘t Is t’rop kijk naar René
Ik heb ze juiste mee
Gelukzak, meet maar gauw
z’ is jouw
11
Leon ,Emiel, Achiel
August, Pol, en Kamiel
Louis, Juul, Leonard
Guido, Chef en Edward
Ja! juicht nu allen mee
En zingt maar op ‘n souper
Ter eere van Janvier
Slotrefrein
In de tra op ‘t souper
Waar de bolders zijn
Waar de bolders zijn
In de tra op ‘t souper
Waar de bolders zijn is er vrêe.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Het betreft hier een luimig feestlied van voor de tweede wereldoorlog, ter gelegenheid van een of andere viering bij de boldersclub gevestigd in de bolletra aan de overweg in de Kortemarkstraat (de bolletra staat er nog altijd en wordt uitgebaat door de familie Degrieck).

De bolderstermen behoren tot het jargon van de beoefenaars van deze sport. Bij de vermelde voornamen hoort natuurlijk ook een familienaam. Bijna de hele boldersclub kunnen we zo reconstrueren: “René” staat voor René Tampere, slachter. “Vallaey” is Emiel Vallaey handelaar in landbouwmachines. “Leonske” is Leon Vervaecke klompenmaker en handelaar. “Boer” is landbouwer Edward Gyselinck en “Pol” is Pol Dejaeghere treinmachinist. “Janvier” is rentenier Janvier Kerkhofs, “Achiel” is Achiel Depuydt (zelfde beroep). Wie de bijnaam had van “de Amerikaan”, konden we voorlopig niet terugvinden. Louis Delbeke, maalder en olieslager, gaat door als “Louis Versijp”. “Jef Vos” is Jozef Devos, veehandelaar, “Chef” is Kamiel Caerels onder-station-overste. Met “August” wordt paraplufabrikant August Mattan bedoeld. “Kamiel” is Camiel Devooght, kantonnier, “Juul” is veehandelaar Jules Tampere en “Leonard” is Louis Dery, ijzerwegbediende. “Guido” tenslotte, is niemand anders dan Guido Delefortrie, bestuurder van de gemeenteschool, tevens opsteller en rijmelaar van dit lied.

3.6 Het pompierslied

Ook de Lichterveldse brandweer had haar lijflied[4]. Bij elk St Barbarafeest dreunde het volgende door de zaal:

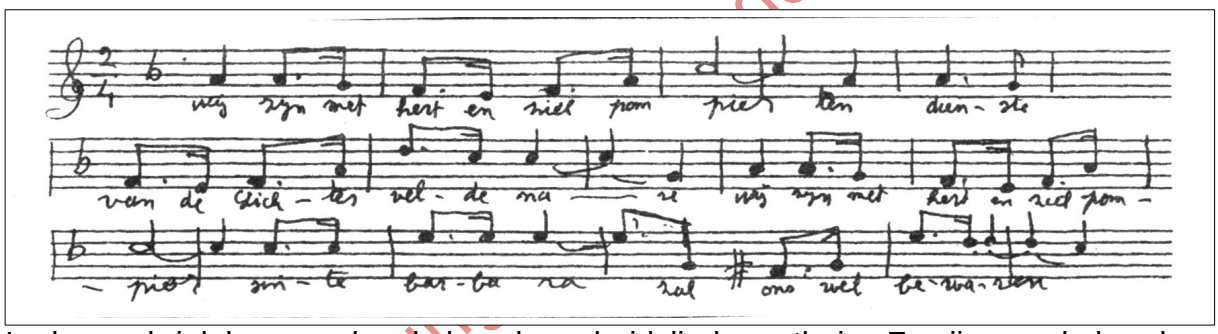

In deze rubriek horen ook enkele gelegenheidsliederen thuis. Ze zijn van de hand van Frans Vanzieleghem. Het hiernavolgende werd gemaakt ter gelegenheid van de opening van de nieuwe Plaatselijke Openbare Bibliotheek[5].

3.7 Mijn dorp, Mon amour…

Mijn dorp, Mon amour...

Tekst: Frans Vanzieleghem

Muziek: traditioneel
Lichtervelde is in feest, de cultuur komt
de cultuur zo lang verwacht.
Ziet eens aan: zo ‘n gebouw, zo ‘n allure
zoveel boeken en zoveel pracht.
Liedjeszangers staan bol van verlangen:
beste wensen voor zo ‘n mooi werk !
Lichtervelde groeit uit in beschaving,
Oh mijn dorp ! Oh mon amour !
*

4 MAERTENS, Modest e.a.: Als de sirene gaat; een terugblik op tweehonderd jaar brandbestrijding en hulpverlening te Lichtervelde, Lichtervelde, VBL, 1998, p. 42.

5 VANZIELEGHEM, Frans: Heemkundige Kroniek 1994, in: Elfde Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel van de Poele, Lichtervelde, 1995, p. 225 e.v.

Heemkundige Kring Karel van de Poele

Denk nu maar niet dat het thans is gebeurd,
er is nog veel werk !
Ge hebt een paar dingen zo lelijk verbeurd,
dat was niet zo sterk.
Brouwerij Cloet en Beernaerts smidse
zijn al voorbij.
En ook de marktpomp en ‘t Paterskerkske
liggen op hun zij.
*
Lichtervelde is een dorp van culturen,
ook cultuur in de varkensteelt.
‘k Weet het wel, ‘t is ons brood, onze toekomst,
met de geuren kregen we ons beeld.
Laat de heibossen nu ook maar komen...
En een pompe voor op de markt...
Meer muziek en bravoer, mooie straten...
Lichtervelde, Oh mon amour !
*
Straks in Oktober hebben wij het voor ‘t zeggen
wat ge moet doen
Kerkwegels leggen, de tunnel zélf delven
we zorgen steeds voor de poen.
Meneer de minister, spreekt daar eens in Brussel
over den traveir !
Als ge vertrekt, draaien wij hem niét open
Oh... quelle misère !

Gezongen door Frans Vanzieleghem, ter gelegenheid van de opening van de gemeentelijke bibliotheek en de inhuldiging van het beeld “De Liedjeszanger” op 7 mei 1994 in aanwezigheid van de minister van cultuur, Hugo Weckx, kostprijs 1 Fr.

De tekst spreekt voor zichzelf. Over 200 jaar zal men zich misschien afvragen waar al die varkens nu gebleven zijn en waar 't Paterskerkske eigenlijk stond of wat “den traveir” wel mag betekenen. Hopelijk staan er tegen die tijd kanjers van eiken en beuken in de Huwynsbossen op de Heihoek…

Het tweede lied werd gemaakt en gezongen toen de heemkring van de Zwevezelestraat naar de Callewaertlaan verhuisd was en het nieuwe lokaal “Den Trolley” op 02/05/1998 geopend werd.

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

3.8 “Den Nieuwen Trolley”

Den Nieuwen Trolley

tekst en muziek Frans Vanzieleghem

Beste vrienden, zeer geacht publiek
Blij met Uw presentie in ons nieuw lokaal
Ge ziet het, ‘t is hier genen grote chic
Maar lijk in d’n ouden tijd, een wreed warm onthaal
Refrein
En zeer lange geleden
Was dat hier het Strontstretje

met een leeg caberdouchje
“Au grand café” bij Victorine Houwen
Drie terten naar heuren hemel
voor mijn vader en mijn peter
voor joen vader en voor mij
*
Wel te verstaan ge zijt hier in de HEEMKUNDIGE KRING
Met het genie Vandepoele als enig baken
Leerrijk staat hier menig zeldzaam ding
Het is onze plicht, we moeten erover waken
*
We hopen U hier veel te ontmoeten
Je zegt hier je gedacht zonder chagrijn
Iedereen is voor de zoeten inval
En je drinkt jezelf tot een festijn

© Vrij mits betaling 5 Fr

Het refrein maakt een allusie op het “eeuwig jolijt”. De zanger verwijst naar het vroeger bestaan van een klein “*caberdouchje*”, in de toenmalige Mosselstraat (in de volksmond “‘t Strontstretje”[6] genoemd). De term is pittig vlaams voor bordeel en is afgeleid van het Franse *“cabaret doux”*, een gelegenheid voor de frontsoldaten, waar voor de liefde betaald wordt.

3.9 Het liedje van ' t lang leven

Naar Guido Delefortrie

Pak een snuifje; stop het snuifje
in de gaatjes van je neus
Trek je neus op, nies een duch-tig
en het gaat wel beter - heus

1
Hebt ge ‘n stuk in uwe kraag
Zijn uw benen loom en traag
Voelt ge ‘t zuur in u-we maag
Klopt het harte veel te traag

2
Houd ne gek je voor de zot
Ben je nevens ‘t grote lot
Heb je heel de dag ge-trot
hard ge-wreven en ge-frot

3
Hebt ge tand- of lendepijn
reumatiek of flerecijn
Moet ge bij de fiscus zijn
Zorgt ge voor de slanke lijn

4
Hebt ge ‘n slapeloze nacht
rusteloos pijnlijk doorgebracht
Zijt ge slap en zonder macht
en ten einde alle kracht

5
Als ge ‘s nachts met zuur gezicht
in uw bed te woelen ligt
En ge staat dan ‘s morgens op
met een zware kop

6
Moet ge hoesten buik sta bij
Voelt ge steken in uw zij
Moet ge slaven als een bij
Hebt ge nooit een dagje vrij

7
Zijt ge stijf of scheef of krom
Zijt ge grijs van ouderdom
Ziet uw oog een beetje dom
Lijkt uw stem een dof gebrom

8
Schoonmama brengt je bezoek
‘t Kleintje doet in zijnen broek

[6] Voor meer uitleg over deze pittoreske straatnaam zie: VANZIELEGHEM, Frans: Het strontstraatje, in: Achtste Jaarboek van de Heemkundige Kring, Lichtervelde, 1992, p. 104 e.v.

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

‘t Knopje van je kol is zoek
‘t Vrouwtje zet je in de hoek
9
Hoort ge beatles met lang haar
huilen tieren door elkaar
Ziet ge snotters, zestien jaar
dunne doen al met elkaar
10
Zie die gekke modepop
met een dut op heure kop
eens floreren in een shop
aan de zijde van een snob
11
Ziet en hoort in beeld en klank
hoe met zinneloos gezang
zotte jeugd, in wild gedrang
roept en tiert en huilt en stampt
12
‘s Winters als het vriest dat ‘t krakt
sneeuw aan uw voeten plakt
‘s Zomers als ge heel bezwit
in een regenvlage zit...
13
Als ge in de kapperstraat
om een permanente gaat
en ge zit daar drie vier uur
blijf dan kalm en kijk niet zuur
14
Als uw radio spokt en kraakt
Als uw televisie staakt
Als den elektriek niet brandt
Als uw broek te vele spant
15
Als uw stove ‘s winters rookt
Als de melkpot overloopt
Als de pap is aangebrand
Als g’ uw vingers hebt verbrand
16
Als er ‘s middags aan de dis
vis of vlees te eten is
’t ene riekt en ‘t ander taai
maak daarom toch geen lawaai

Het liedje werd geschreven voor de seniorenvereniging “De Eeuwige Lente”. Liederen zingen bij een of andere bijeenkomst of feest schept onder de aanwezigen een collectiviteitsverband, een gevoel van “er bijhoren”, in de hand gewerkt door de groepsactiviteit. De anderen horen zingen, doet meezingen, schept vreugde en waait zwarte gedachten weg. Alleen boze mensen zingen niet. Weer verwijst het lied nergens naar een Lichtervelds feit of gebeurtenis, het lied is komisch onderhoudend.

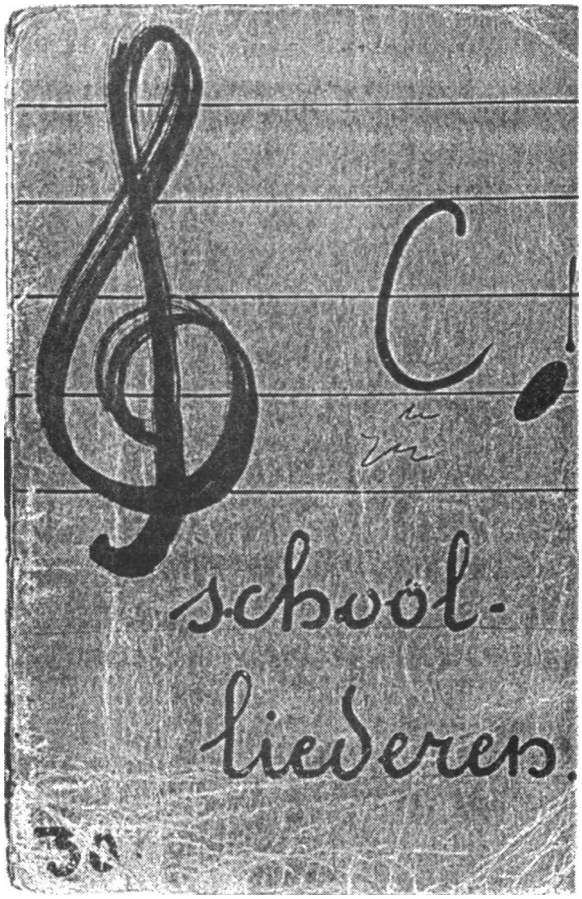

De kaft mag dan wel versleten zijn, de inhoud is na 50 jaar nog verbazend fris!

Heemkundige kring Karel Van de Poele

4 School- en stapliederen

Een aparte kategorie in de Lichterveldse liederen zijn de school- en stapliederen gemaakt door schoolhoofd Guido Delefortrie. Wie in de jaren 1950 -60 op de gemeentelijke jongensschool zat, zal zich herinneren hoe na de speeltijd alle klassen rond de koer marcheerden op de tonen van “Jan Blaas”, “Boer Jan” of “De Lichterveldse knapenschap”.

4.1 Guido Delefortrie

Hij werd te Koekelare geboren op 05/08/1893. In 1912 werd hij onderwijzer. Net voor de eerste wereldoorlog kwam hij te Lichtervelde lesgeven aan de St. Jan Berchmansschool. Gedurende de oorlog was hij brankardier[7] aan het front. Nadien werd hij benoemd aan de Lichterveldse gemeenteschool. De St. Jan Berchmansschool was immers gedurende de oorlog vernield en werd niet meer heropgebouwd. Hij werd de idealistische en toegewijde schoolbestuurder die hele generaties Lichtervelddenaren gekend hebben. Georges Vandewalle getuigde over hem: "*Guido Delefortrie kon van jonge afgestudeerden echte onderwijzers maken*!". Hij overleed te Roeselare op 10/03/1976. Van hem zijn tientallen school- en stapliederen[8] bewaard gebleven, waarvan er slechts enkele specifiek voor Lichtervelde gemaakt zijn.

In een beduimeld liederenboekje van wijlen Albert Decorte vonden wij een vijftiental teksten terug waarvan we er hieronder vier afdrukken.

4.1.1 Boer Jan

Tekst en muziek: Guido Delefortrie

1
Boer Jan trok op al naar de markt
Hij nam zijn zwijntje mee
Het beestje was zo dikkevet
Boer Jan die was tevreê
Hij zong zo hel en blij
Kom Woutje, kom met mij
Wij gaan ons twee met blijde zin
Al wandlen naar de stee
'k verkoop je daar voor vet en spek
en 'k breng het geld weer mee

2
Boer Jan die kreeg een droge keel
Van 't lange lange gaan
Hij trok gezwind een herberg in
En liet zijn beestje staan.
Hij dronk van 't koele bier
wel zo een pot of vier
o ho ho ho a ha ha ha
Dat doet mijn hartje goed.

3
Boer Jan betaalde pot en pint
En wilde verder gaan
Hij kwam weer buiten, zwaar gelaan
Maar zag geen zwijntje staan
Hij zocht met groot verdriet
Doch vond zijn Woutje niet
oei oei oei oei ai ai ai ai
Hij was er 't hart van in
oei oei oei oei ai ai ai ai
Uit vrees voor de boerin

4
Boer Jan die keerde weer naar huis
Zijn hartje vol met spijt
Zijn hoofd was zwaar, zijn beurs was leeg
Zijn zwijntje was hij kwijt
Hij ging maar altijd voort
Tot aan de hoevepoort
Wel wel wel wel wie zag hij daar ?
Zijn vrouwtje lachend blij
jochei jochei en was 't wel waar
Zijn zwijntje aan haar zij.

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

---

[7] In 1917 gaf hij ook een blaadje uit voor de normalisten en onderwijzers die aan het front waren. Onder de titel "Sperreghem" was het een van de vele (soms min of meer clandestiene) tijdschriftjes die de bedoeling hadden de Vlaamse frontsoldaten zedelijk gaaf te houden. Zie hierover VANDEWALLE, Georges.: Lichterveldse Ziek-Zakjes, Deel 4. Lichtervelde, eigen beheer, 1995, en DE SCHAEPDRYVER, Sophie.: De Groote Oorlog, Amsterdam/Antwerpen, Atlas, 1997.

[8] De hierbij gevoegde teksten zijn origineel; de muziek is een reconstructie gemaakt op het gehoor en naar de herinnering. Wie bezorgt ons een kopie van de originele partituur? (Nvdr)

4.1.2 Hier komt vol zwier!
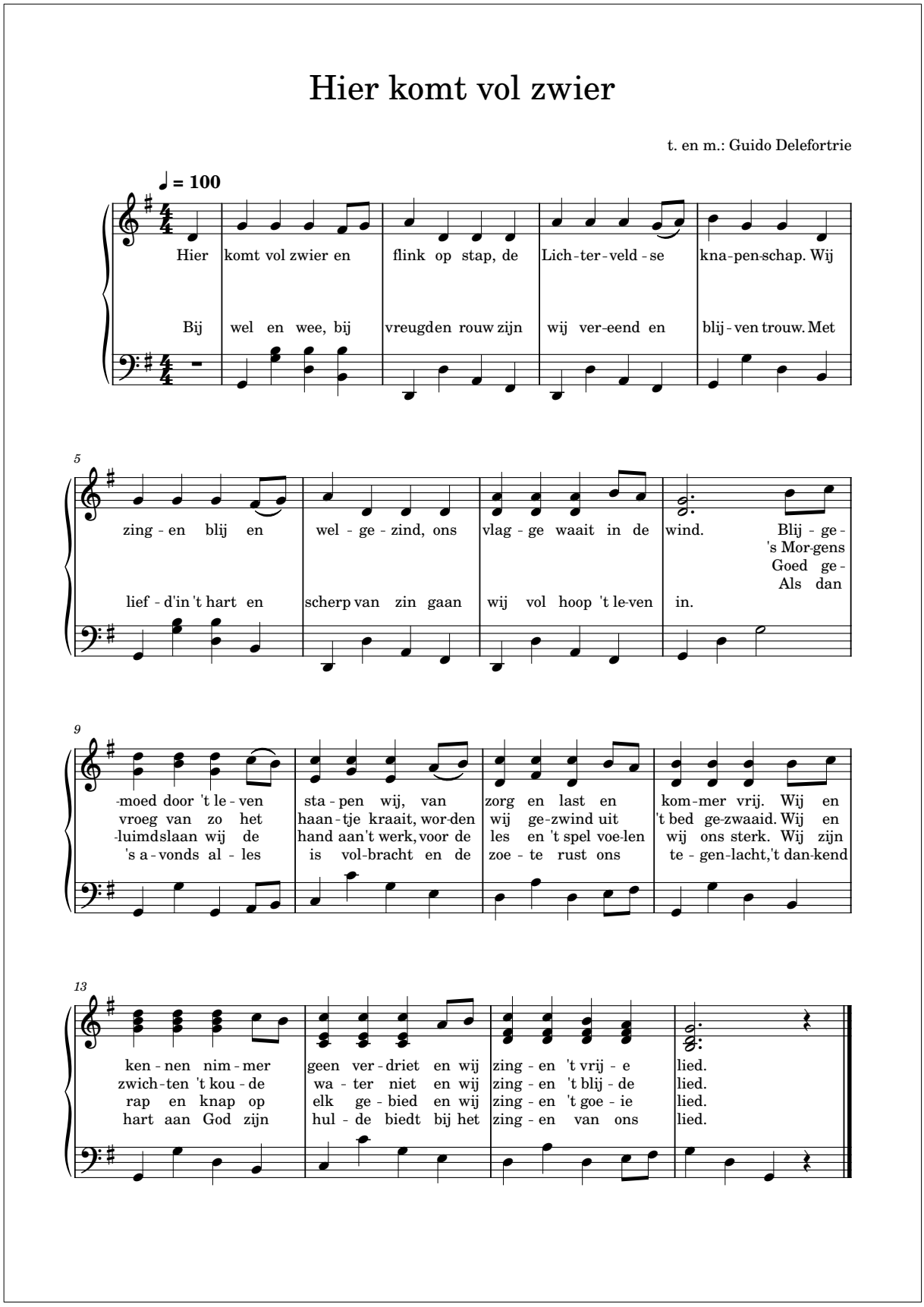
4.1.3 Jan Vergeet
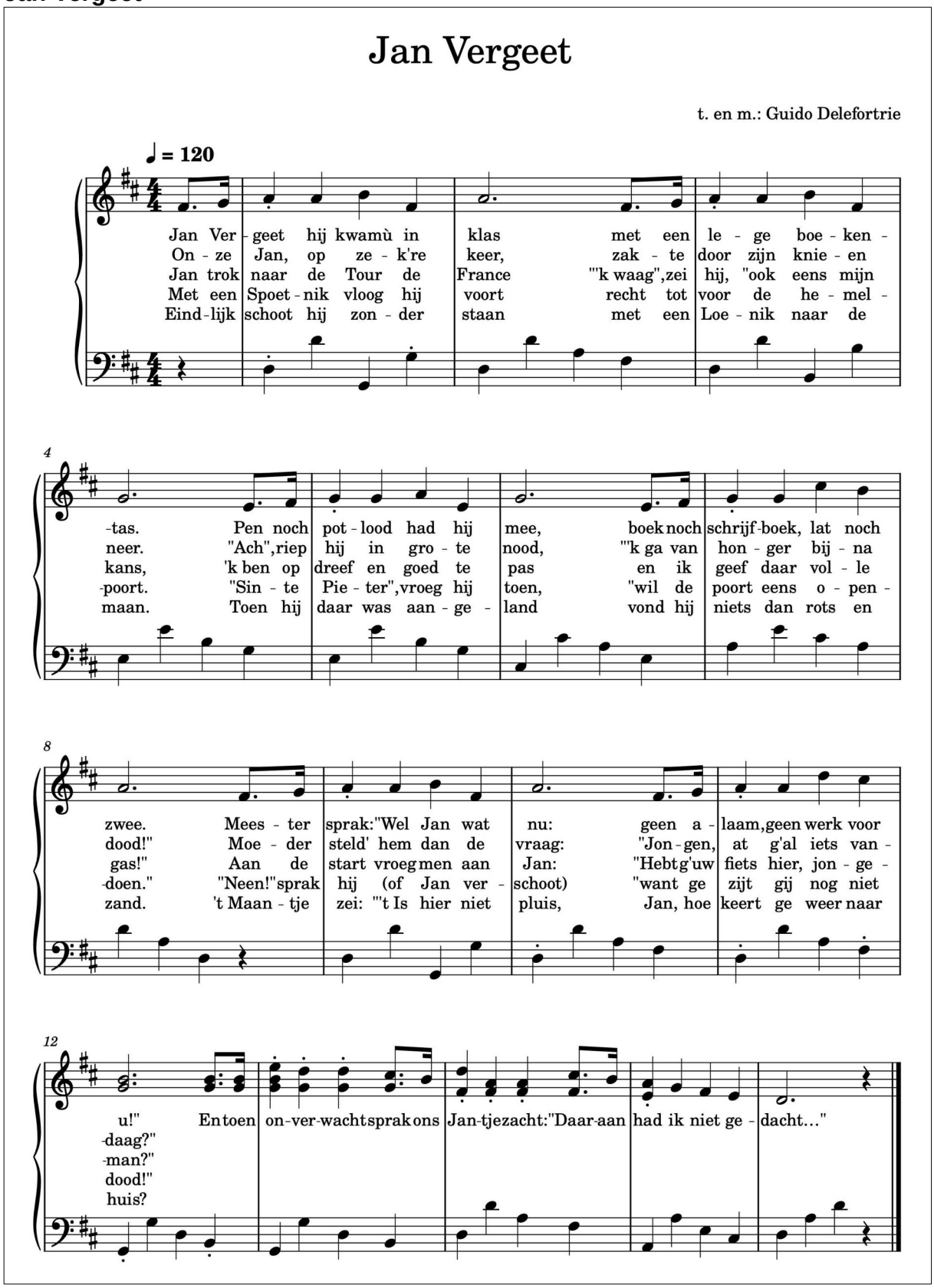
4.1.4 Jan Blaas

Tekst en muziek: Guido Delefortrie

1
Jan Blaas wou eens jagen gaan
Hij deed grote laarzen aan
en trok met zijn jachtgeweer
Door 't bos loerend heen en weer.
Maar toen hij had geschoten
Al met zijn blinkend roer
liep 't haasje hupplend verder
Hij schoot, doch zonder poer !

2
Jan Blaas wou op reis eens gaan
Hij had ene wagen staan
Een Ford allerlaatst model
Die bolde tot honderd wel
Maar toen hij wou vertrekken
Met veel en luid geklak
Er was, ge zult gaan horen,
geen nafte in de bak !

3
Jan Blaas kocht een groot kasteel
Met tuin en een lustpriëel
Hij huude een knecht en meid
Zijn hart was oprecht verblijd.
Maar toen hij moest betalen
'n miljoentje goed geteld
Toen krabd' hij achter d'oren
Want hij bezat geen geld !
g'Hebt gehoord 't wonder woord
van de baas Jan Blaas

Dergelijke liederen pasten perfect in de pedagogische aanpak die in de jaren '50 gangbaar was. Via een eenvoudig en luimig verhaaltje kreeg de jeugd een moraliserende boodschap ingelepeld. Het onthouden ervan werd bovendien in de hand gewerkt door de muzikale verpakking.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

5 Liederen uit het cultuur-politieke verenigingsleven

5.1 Liederen van Maatschappij "De Zwaan"

Deze muziekmaatschappij, gesticht in 1806, heeft aan tal van culturele manifestaties haar steentje bijgedragen. Bij dergelijke gelegenheden moeten onvermijdelijk liederen gedicht en gecomponeerd geweest zijn. Toch is er voor de eerste honderd jaar van het bestaan van de maatschappij amper één lied teruggevonden.

5.1.1 Gildelied van G. Denys (rond 1890)

Het lied zou gemaakt zijn bij de aankoop van de eerste kostuums van het muziek, waarbij vooral de opvallende "schone pluimen" op de kepi de blikvanger waren. De toenmalige chef Frantz Brogniez[9] was de bezieler achter die aankoop.

Toch valt te betwijfelen of het lied wel in 1890 werd gemaakt. Indien wel, dan zou de maatschappij reeds van vóór 1800 bestaan. In het vijfde couplet wordt immers geschreven dat de maatschappij toen reeds "*meer dan honderd jaar*" bestaat. In een andere versie van de tekst wordt dit echter gewijzigd naar "*al is z'haast honderd jaar*". Wellicht wilde de schrijver de maatschappij de Zwaan nog meer in de kijker zetten t.o.v. andere verenigingen in Lichtervelde.

---

[9] Voor meer informatie over Brogniez en zijn muzikale activiteiten verwijzen wij naar: VANDEWALLE, Georges: Frantz Hector Hyppolite Brogniez, 10 jaar Lichterveldenaar (1886-1896), in Elfde Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1995, p. 87 e.v.

De melodie van het lied is tot op de dag van vandaag onder veel Zwaneleden bekend (zie verder).

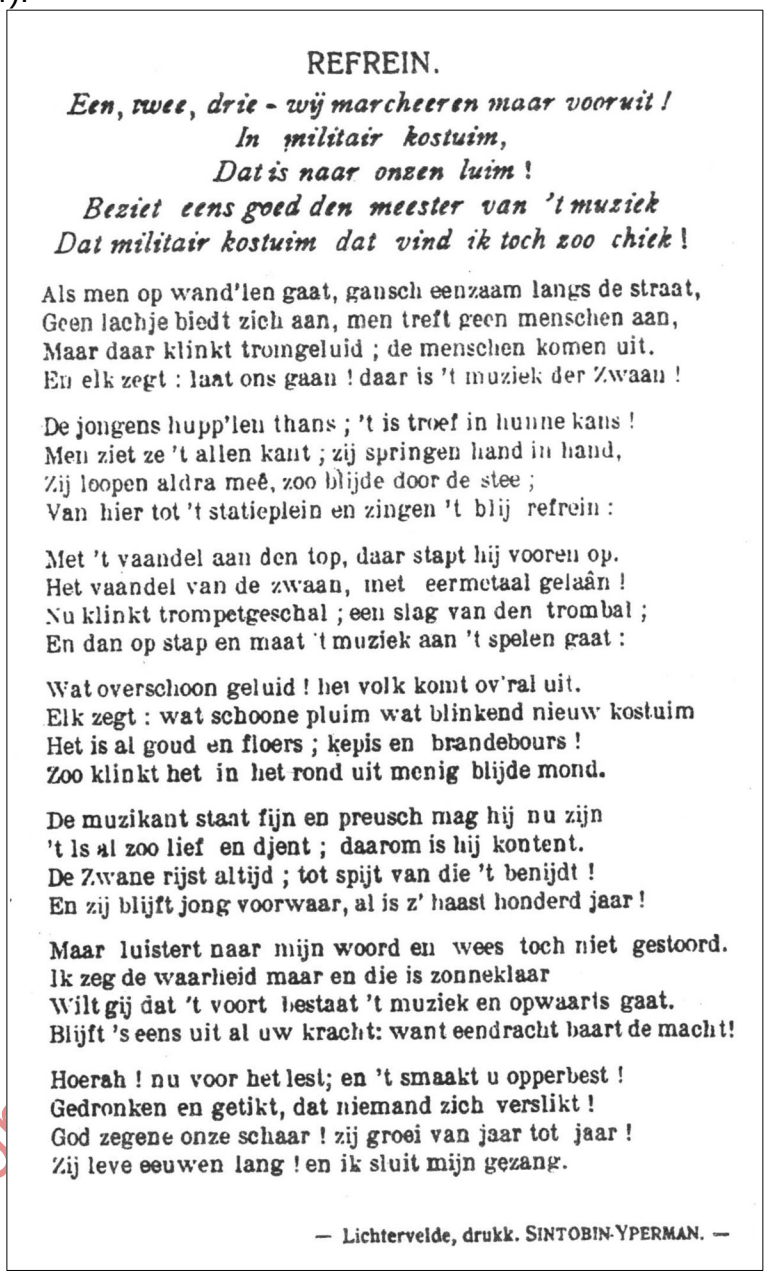

REFREIN.

Een, twee, drie - wij marcheeren maar vooruit!
In militair kostuim,
Dat is naar onzen luim!
Beziet eens goed den meester van 't muziek
Dat militair kostuim dat vind ik toch zoo chiek!

Als men op wand'len gaat, gansch eenzaam langs de straat,
Geen lachje biedt zich aan, men treft geen menschen aan,
Maar daar klinkt tromgeluid ; de menschen komen uit.
En elk zegt : laat ons gaan ! daar is 't muziek der Zwaan !

De jongens hupp'len thans ; 't is troef in hunne kans !
Men ziet ze 't allen kant ; zij springen hand in hand,
Zij loopen aldra meê, zoo blijde door de stee ;
Van hier tot 't statieplein en zingen 't blij refrein :

Met 't vaandel aan den top, daar stapt hij vooren op.
Het vaandel van de zwaan, met eermetaal gelaân !
Nu klinkt trompetgeschal ; een slag van den trombal ;
En dan op stap en maat 't muziek aan 't spelen gaat :

Wat overschoon geluid ! het volk komt ov'ral uit.
Elk zegt : wat schoone pluim wat blinkend nieuw kostuim
Het is al goud en floers ; kepis en brandebours !
Zoo klinkt het in het rond uit menig blijde mond.

De muzikant staat fijn en preusch mag hij nu zijn
't Is al zoo lief en djent ; daarom is hij kontent.
De Zwane rijst altijd ; tot spijt van die 't benijdt !
En zij blijft jong voorwaar, al is z' haast honderd jaar !

Maar luistert naar mijn woord en wees toch niet gestoord.
Ik zeg de waarheid maar en die is zonneklaar
Wilt gij dat 't voort bestaat 't muziek en opwaarts gaat.
Blijft 's eens uit al uw kracht: want eendracht baart de macht!

Hoerah ! nu voor het lest; en 't smaakt u opperbest !
Gedronken en getikt, dat niemand zich verslikt !
God zegene onze schaar ! zij groei van jaar tot jaar !
Zij leve eeuwen lang ! en ik sluit mijn gezang.

— Lichtervelde, drukk. SINTOBIN-YPERMAN. —

Heemkun

5.1.2 Feestlied of jubellied bij het jubeljaar 1906

Het is een lied naar de geplogenheden van zijn tijd; in negen coupletten met refrein. In het tweede couplet wordt de oorspronkelijke naam van de Zwaan vermeld: “Fanfaren Maatschappij”. Voor het overige is het een klassiek dank- en loflied voor de vereniging, met voorspelbare gemeenplaatsen. Uiteraard is dit niet als een volkslied maar als een verenigingslied te aanzien, geënt op een klassieke melodie met enige allure.

Vanaf 1913 kreeg “De Zwaan” van koning Albert I het voorrecht om het zeer begeerde adjectief “*Koninklijke*” in haar vaandel voeren. Het feestlied voor die gelegenheid gemaakt, is een plechtstatig en merkwaardig lied dat in zijn coupletten de laatste hoofdstukken van de vaderlandse geschiedenis in het kort vertelt: van Napoleon en Waterloo over de Hollandse periode naar de onafhankelijkheid en koning Leopold I. Via diens zoon Leopold II komt men bij Albert I terecht -in de tekst zeer Vlaams als Albrecht bestempeld-, die de onderscheiding verleende.

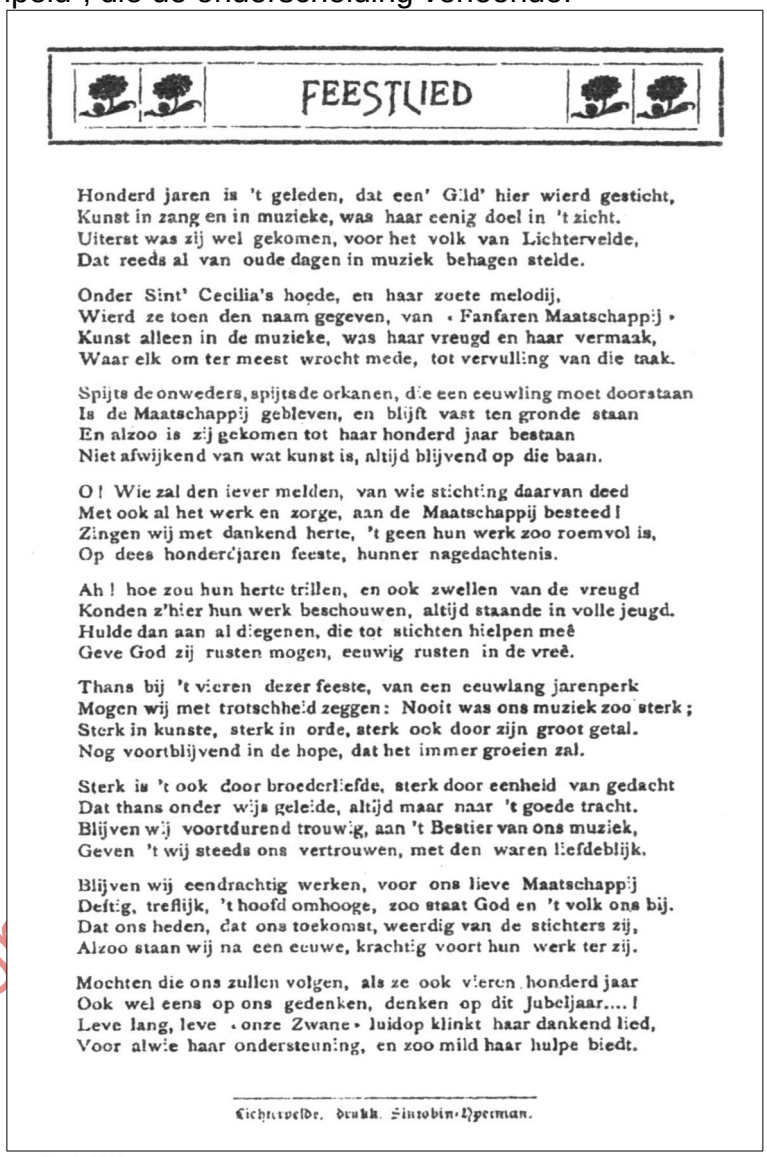

FEESTLIED

Honderd jaren is 't geleden, dat een' Gild' hier wierd gesticht,
Kunst in zang en in muzieke, was haar eenig doel in 't zicht.
Uiterst was zij wel gekomen, voor het volk van Lichtervelde,
Dat reeds al van oude dagen in muziek behagen stelde.

Onder Sint' Cecilia's hoede, en haar zoete melodij,
Wierd ze toen den naam gegeven, van « Fanfaren Maatschappij »
Kunst alleen in de muzieke, was haar vreugd en haar vermaak,
Waar elk om ter meest wrocht mede, tot vervulling van die taak.

Spijts de onweders, spijts de orkanen, die een eeuwling moet doorstaan
Is de Maatschappij gebleven, en blijft vast ten gronde staan
En alzoo is zij gekomen tot haar honderd jaar bestaan
Niet afwijkend van wat kunst is, altijd blijvend op die baan.

O! Wie zal den iever melden, van wie stichting daarvan deed
Met ook al het werk en zorge, aan de Maatschappij besteed!
Zingen wij met dankend herte, 't geen hun werk zoo roemvol is,
Op dees honderdjaren feeste, hunner nagedachtenis.

Ah! hoe zou hun herte trillen, en ook zwellen van de vreugd
Konden z'hier hun werk beschouwen, altijd staande in volle jeugd.
Hulde dan aan al diegenen, die tot stichten hielpen meê
Geve God zij rusten mogen, eeuwig rusten in de vreê.

Thans bij 't vieren dezer feeste, van een eeuwlang jarenperk
Mogen wij met trotschheid zeggen: Nooit was ons muziek zoo sterk;
Sterk in kunste, sterk in orde, sterk ook door zijn groot getal.
Nog voortblijvend in de hope, dat het immer groeien zal.

Sterk is 't ook door broederliefde, sterk door eenheid van gedacht
Dat thans onder wijs geleide, altijd maar naar 't goede tracht.
Blijven wij voortdurend trouwig, aan 't Bestier van ons muziek,
Geven 't wij steeds ons vertrouwen, met den waren liefdeblijk.

Blijven wij eendrachtig werken, voor ons lieve Maatschappij
Deftig, treflijk, 't hoofd omhooge, zoo staat God en 't volk ons bij.
Dat ons heden, dat ons toekomst, weerdig van de stichters zij,
Alzoo staan wij na een eeuwe, krachtig voort hun werk ter zij.

Mochten die ons zullen volgen, als ze ook vieren honderd jaar
Ook wel eens op ons gedenken, denken op dit Jubeljaar....!
Leve lang, leve « onze Zwane » luidop klinkt haar dankend lied,
Voor alwie haar ondersteuning, en zoo mild haar hulpe biedt.

Lichtervelde. Drukk. Sintobin-Hyerman.

Heemkun

5.1.3 Lied van de “Koninklijke” fanfaren

De tekst werd op de muziek van de bekende melodie “Leve De Panne” van E.H. Mervillée gezet.

Het Muziek der ZWAAN « Ste Cecilia » van Lichtervelde

gesticht in 1806

op 31 Juli 1913, bekroond met den eeretitel van

KONINKLIJKE FANFAREN.

KOOR.

Leve ons muziek en leve de Zwaan!
't Aloude vaandel wordt Koningsvaan!
Leven te zamen
Die de eer bekwamen
Leve onze Koning en 't Vaderland!
Ja! Ja! Ja! Hoera, Hoera! Hand aan Hand
Wij zijn de mannen van den Zwanekant.

I.

Hoe troostend thans hooger te staren
Op 't uur dat de Gilde begint
Geleden ruim honderd zes jaren
't Was onder Napoleons bewind;
Dat moeilijk beginnen,
Den akker ontginnen,
In woeligen tijd
Toen elk in die dagen,
De wapens moest dragen
Voor Oorlog en Strijd! Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek, enz...

II.

Het vijftiende jaar was gekomen
En 't Land van den dwingland verlost;
Te Waterloo wierd hem ontnomen
Wat reeds zooveel bloed had gekost
't Muziek speelde duchtig
En vierde luidruchtig
Dit voorval zoo groot
Dat Belgie bevrijdde
Van verderen strijde!
Van oorlog en dood. Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek enz...

III.

't Muziek is vereenigd gebleven
Omringd van de liefde van 't volk
Om 't Hollandsch beheer te beleven
En blijven voort Belgische tolk.
Jan Kaas wilde dwingen
Ons volk te doen zingen
Lijk 't hoorentje floot....
't Beviel niet den Belgen,
In wier edel telgen,
Nog heldenbloed vloot! Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek enz...,

IV.

't Jaar Dertig! Het was ons ontmaken
Van 't tergende Hollandsch Bestier
Ons Belgie voor goed ging ontwaken
En leven in vrijlijken zwier!
't Muziek vierde mede
Met dorp en met stede
't Was feest in het groot....
Omdat na veel lijden
Zich 't land mocht verblijden
En vrijheid genoot. Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek enz...

V.

Wij vierden voor Leopold de eerste
Als Koning van 't Belgische Land;
Maar 't was ook geen mindere feeste
Toen later zijn Zoon kwam aan d'hand.
Voor beiden hun kronen
't Muziek liet zijn tonen
Weergalmen alhier,
Gemengd met de zangen
En zoetluide klanken
Der klokken in zwier! Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek enz...

VI,

Hoe moesten wij Albrecht niet danken
Dien Koning ook naar onzen eisch.
Kon het muziek zijne klanken
Doen dringen tot in zijn paleis!
't Is hij die komt loonen,
't Muziek komt bekroonen,
Belooning der faam
In eer en in kunste;
Hij schonk ons voor gunste
Der Koningen Naam! Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve 't muziek enz...

VII.

Wat eere voor onze muzieke
Die name van Konings Muziek!
Te rechte voortaan dat het prijke
Benevens de hoogsten van 't rijk.
O, blijven wij werken
Om ons te versterken
In kunst allerhand
En voort maar te streven
Naar dienstvoller leven
Voor Vorst en voor Land! Ja! Ja! Ja!
Koor. — Leve ons muziek enz...

Lichtervelde, 2 Oogst 1914

Deze eerste drie liederen werden later samen op een folder gedrukt onder de gemeenschappelijke noemer “Gelegenheidsliederen”.

5.1.4 Sint Cecilalied der Zwaan

Een Cecililalied geschreven in 1910. Waarschijnlijk zijn er meerdere dergelijke liederen gemaakt. Men mag aannemen dat de chef van het muziek of goed begaafde muzikanten vroeger wel eens lied uit hun instrument haalden en dat een of andere “dichter” er tekst op zette, zoals dat ook nu nog gebeurt.

Opvallend in deze tekst, net als in voorgaande, is de vermelding van het militair kostuum. Voor de eerste wereldoorlog waren elegante en kleurrijke militaire uniformen

erg in de mode. Vooral de dames hielden van geuniformeerde mannen in keurige tenue's met brandenbourgs en kepies met pluimen.

Sint Cecilia der Zwaan

Door X. & Z.

Lichtervelde den 23 november 1910

I
Nu allen om ter meest
Gevierd ons schoon Ceciliafeest
Met Vlaamsch en luimig lied
En gulle vreugde, lijk ge ziet
Wat voor ons schoonen dag
Waarop een muzikantje mag
Met blij gespel en zang
Zijn deuntjes blazen kort en lang

II
Hoe geerne zo ge ziet
Deelt men elkanders vreugden niet
Verblijd van hert en geest
Gericht, geschoeid op éénen leest,
Verknocht aan ons Prees'dent
Die ook ons mint en is kontent
Begeerend goed verzet
Met deuntjes lief uit ons trompet

III
Krotisten zo men zei
Gewrocht, eendrachtig nu en vrij
Wij willen met den tijd
Ook kunstenaren zijn vol vlijt
In militair kostuim
Met ons kepi's en witte pluim
Bazuinen goed op maat
En stap onz' marcheren langs de straat

Refrein
Leve onze Zwaan, leve ons muziek
Geen ander speelt of is zoo chick
Leve onze chef en komiteit
Voor hen zijn wij totaal bereid
Ja 't mag nog lang, door hen nu zijn bestierd
En nu eens goed Cecilia gevierd

Heemkundige kring Karel Van de Poele

5.1.5 Strijdlied voor de lijst Nr 2

STRIJDLIED
VOOR DE LIJST Nr 2

Zangwijze : « Drinkt, Drinkt »

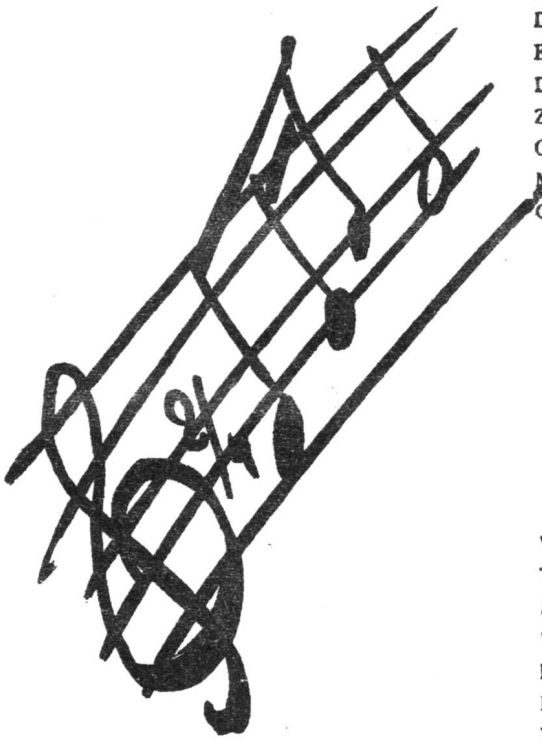

1

Zes jaren is het nu geleden
Dat de kasse le-edig was
En welk een geluk in ons leven
Den Burgemeester vulde z' alras
Ze willen nu weer komen rieken
Omdat er zaad in het bakske is
Maar zij zullen niet met ons krieken
Gaan leuren ; dat ware mis.

REFREIN

STEMT, STEMT Numero 2
Burgemeester en volk blijven ÉÉN [bis
Die brave man — geen and'ren kan
Zijn volk zoo echt beminnen
Hij moet hier zijn en hij zal hier zijn
STEMT allen voor Nummer 2.

2

Wij kennen de goedheid zijns harte
Tegenover zijn volk dat is waar
Maar wolven zitten weer te waken
Voor het volk ligt daar het gevaar
In schaapvachten zijn ze gedoken
De klauwen gereed voor den buit
En de trape om ze te vangen
Onthoudt het ; het is Nummer 2.

3

Maar z'-hebben de kasse geroken
Vraagt het maar aan den deserteur
Zij zouden daar graag eens gaan spoken
En smijten ons geld aan de deur
Het volk zegt neen en het zal neen blijven
't Ongedierte moeten wij verdrijven
Van ons kas en het bestuur met een
Met te stemmen onder Nummer 2.

Dit was het strijdlied ter gelegenheid van de verkiezingen van 1932 voor de groep de Zwaan. In die bewogen periode van de Lichterveldse politiek zullen er wel meer dergelijke liederen geweest zijn. In de tekst is er ook sprake van een deserteur: wellicht wordt hier Emeric Maenhout bedoeld die toen naar de Burgersgilde overgestapt was.

De tekst spreekt voor zichzelf: tijdens de voorgaande legislatuur was De Zwaan aan de macht en werden de gemeentelijke financiën gesaneerd. Nu de toestand weer gezond is, wil de oppositie daar van profiteren; dat moet vermeden worden.

Bij latere verkiezingen zijn er ook diverse politieke schimpliederen ontstaan, zowel in de rangen van de meerderheid als bij de oppositie. Weinig waardevol en soms vrij kwetsend, zodat we ons kunnen beperken tot het noemen van een paar titels zoals "*Pierke neemt afscheid van Marieke*" en "*De ballade van Madammeke*". De teksten laten we dan ook achterwege.

5.1.6 Met ' t Zwaantje hoger op
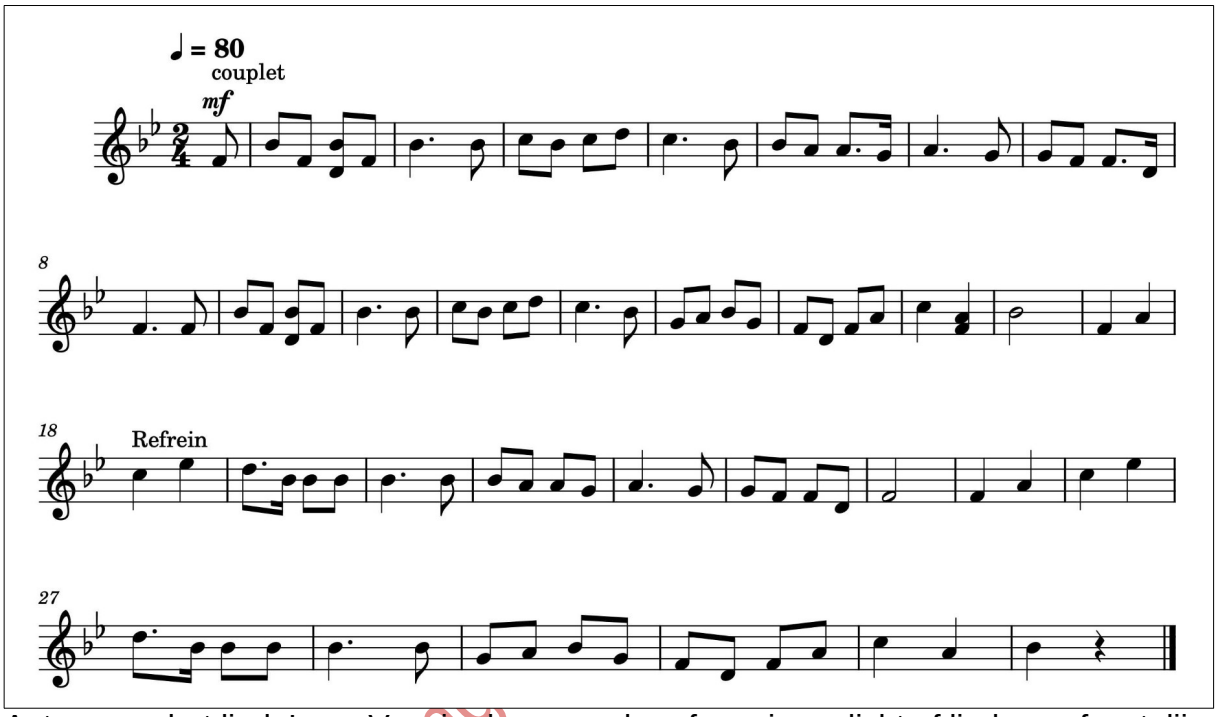
Auteur van het lied, Leon Vangierdegom, schreef menig gedicht of lied voor feestelijke gebeurtenissen.

Leon Vangierdegom

Hij werd geboren in Lichtervelde op 15/05/1890 en overleed in Torhout op 04/02/1982. "Hij was een volksvriend een levenslustig iemand, een dichter bij de genade Gods die voor eenieder die het hem vroeg, een gelegenheidsgedicht klaar had".

Hij maakte de tekst van het lied ter gelegenheid van het promoveren van het muziek naar eredivisie. De muziek, hier bijgevoegd, is dezelfde als van het reeds vermelde Gildelied (zie paragraaf 5.1.1.). Het lied steekt de loftrompet van het blazen en kunnen van het muziekkorps bij de deelname aan wedstrijden in Roeselare en Brugge.

Leon Vangierdegom, portret getekend door zijn zoon Arseen.

Heemkundige kring

5.1.7 Het Zwaantje

Leon Vangierdegom

1
Ach vrienden wil toch niet treuren
schep vreugde en maak geen verdriet
Wat er ook al moge gebeuren
Dood krijgen z' ons Zwaantje niet.
Het staat hier honderden jaren,
Het kende vreugde en pijn
Trotseerde alle gevaren.
Maar is nog steeds fier en rein.
Refrein
Al ware 't Zwaantje nog zo klein.
Laat ons trouwe vrienden zijn
Kleine bloempjes kunnen ook bloeien,
Kleine Zwaantjes zijn aan 't groeien.
Laat ons werken hand in hand
Vlecht een broeder- zusterband,
In vreugde of in pijn
Na regen komt zonneschijn.
2
Het Zwaantje was dood en begraven
Zoo dacht den overkant,
Het was er gedaan met die braven
Dat vonden ze toch zoo plezant.
Maar ze waren leelijk bedrogen
Ons Zwaanrje was nog niet dood,
Het kwam uit het water gevlogen
En riep ik verkeere in nood.
3
Maar zij die ons Zwaantje verachten
Bekampen met leugen en list
Reeds lang zijn dood betrachten
Die hebben zich deerlijk vergist.
Het Zwaantje is aan 't nesten en 't broeien
Tot spijt van wie het benijdt,
Jonge Zwaantjes zijn aan 't groeien,
Straks komt weer de goeie ouwen tijd.

Leon Vangierdegom maakte dit lied na de politieke nederlaag van de maatschappij in de naoorlogse verkiezingen. De tekst heeft dan ook een ondertoon in mineur. De Zwaan dreigde in deze periode politiek ten onder te gaan. Optimist als hij was, maakte Leon een lied klaar om er de moed weer in te brengen. Tegelijk gaf hij de jeugd alle kansen: *"Jonge zwaantjes zijn aan 't groeien"*.

5.1.8 Komische liedjes

Een of andere dichterlijke ziel schreef wel eens een gelegenheidsliedje, meer voor de lol dan voor de geschiedenis. We drukken er een paar af . Het eerste werd geschreven door Omer Debusschere; de toneelspelers van De Zwaan zongen het samen op de autobus bij een gezellige uitstap.

In ons zaaltje van 't muziekske is er altijd veel plezier
Met een stukske in ons kraagje drinken wij van Labens bier
Margrietje vult de lege glazen en Sylvère die draagt ze rond
Terwijl dan Romanie slaapt en Victor zijn pijpke smoort.
Gi Gi giho van uwen hola hela
hou er de moed maar in

Sylveer Delecluyse en Margrietje, zijn echtgenote, waren geruime tijd voor en na de Tweede Wereldoorlog uitbaters van café De Zwaan. Victor en Romanie waren de ouders van Sylveer.

Een kort rijmelarij (een parafrase op een populair lied) hoorden we uit de mond van Christiane Vanderhaeghe, misschien zat er vroeger wel een hele tekst aan vast.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Maar het versje verwijst naar het Lichtervelds vermaard bier “La Blonde des Flandres”

Moeder doet open
Uw zoontje is hier
Hij heeft weer gezopen
Van Labens wit bier.

5.2 Liederen van de maatschappij de Burgersgilde

De maatschappij, gesticht in 1879, heeft heel wat culturele aktiviteiten gekend. In de shoot van De Burgersgilde was er een muziekmaatschappij, een toneelvereniging, een zangkoor en zelfs een operettegezelschap. We vonden een lied dat herinnert aan de stichting van de maatschappij.

5.2.1 Herinnering aan de stichting der Katholieke Burgersgilde van Lichtervelde

1
Reeds vele jaren zij verloopen
Sedert dat deze maatschappij
In het leven werd geropen
Tegen de vrijmetselarij,
Die hier ook hare vrienden telde
En gelijk bijna overal
De Priesters en Burgers kwelde
‘T was het werk van het liberaal.
Men nam de wapens in de hand (2 x)
om te strijden voor God en Vaderland.

2
Door een Priester Gods bewogen
Moest zij als een schip de zeewaart in
Waar dat alles wordt gedogen
Klippen, stormen en wind.
Alles moest zij maar trotseeren
Sterk vereend in de broederband,
Om de slagen af te weeren
Toegebracht door den vijand.
Men had de wapens in de hand (2 x)
om te strijden voor God en Vaderland.

3
Eens gebouwd door Priesterhanden
Blijft zij zoo sterk als eene rots,
Spijts de macht van hare vijanden
Die al zijn stormen op haar lost.
Kan zij door ‘t geweld niet treffen
Gelijk men zag zo menigmaal,
Dan zoekt men ze te verpletten
Met de tonge der lastertaal.
Hoe men haar grijpt of men haar kwelt (2 x)
Toch blijft zij pal voor het geweld.

4
Wij christene zonen van de vaderen
Die ons eens zijn voorgegaan,
‘T is hun bloed dat in ons aderen
Ons ten strijde heeft gemaand.
Want zij ook hebben gestreden
Voor hun geloof en vaderland
Tegen hen die nu nog heden
Zoekt en briescht naar de overhand
Maar als de leeuw zijn tanden toont (2 x) Hij den vijand met zijne klauwen loont.

5
Malkaar nog eens de hand gegeven,
Allen mannen van ‘t Vlaamsche bloed,
Tot het goede waarnaar wij streven
Gaan wij vooruit met kloeken moed.
Blijft getrouwig aan het vaandel
dat wij allen moeten bemin’;
Want op zijn versierden mantel
Prijkt er eene Maaged rein.
En lijk die Maagd Cecilia (2 x)
Gaan wij naar de Victoria

Het lied geeft duidelijk de reden aan omtrent de stichting van de maatschappij: als tegenpool tegen het opkomend liberalisme dat voor goddeloos aanzien werd. Het lied klinkt strijdend en stichtend tegelijk. Tevens getuigt het van een groot geloof in het goede doel. Bij het horen van dergelijke archaïsche, cerebrale en bijna godsdienstige teksten moet het publiek zeker in de goede zaak geloven…

Heemkundige Kring Karel Van de Poele

5.2.2 Lied voor Jules Storme

Het lied werd gezongen op het feest van 11/12/1921 ingericht ter gelegenheid van de herverkiezing van Jules Storme als provinciaal raadslid[10]. Henri Vanparys is er de vermoedelijke auteur van.

De tekst is met een zelfde lofwaardige intentie geschreven als het vorig lied.

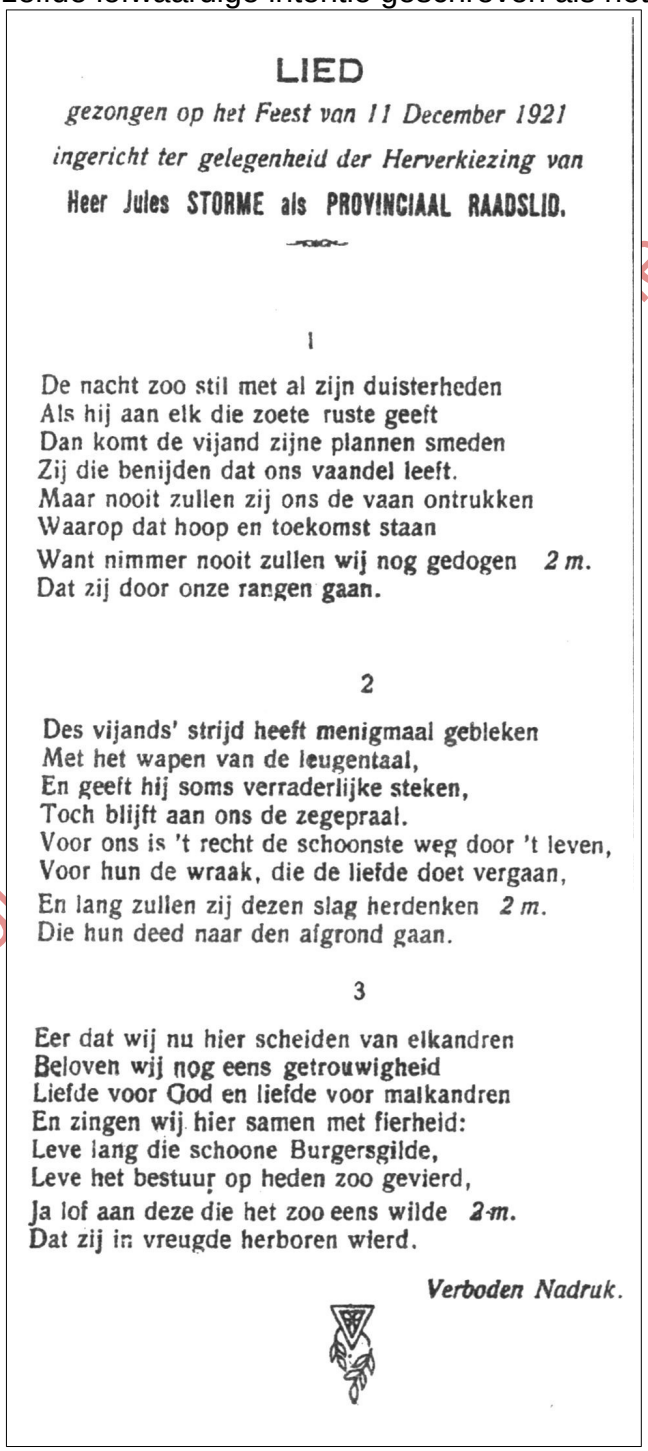

LIED

gezongen op het Feest van 11 December 1921

ingericht ter gelegenheid der Herverkiezing van

Heer Jules STORME als PROVINCIAAL RAADSLID.

1

De nacht zoo stil met al zijn duisterheden
Als hij aan elk die zoete ruste geeft
Dan komt de vijand zijne plannen smeden
Zij die benijden dat ons vaandel leeft.
Maar nooit zullen zij ons de vaan ontrukken
Waarop dat hoop en toekomst staan
Want nimmer nooit zullen wij nog gedogen *2 m.*
Dat zij door onze rangen gaan.

2

Des vijands' strijd heeft menigmaal gebleken
Met het wapen van de leugentaal,
En geeft hij soms verraderlijke steken,
Toch blijft aan ons de zegepraal.
Voor ons is 't recht de schoonste weg door 't leven,
Voor hun de wraak, die de liefde doet vergaan,
En lang zullen zij dezen slag herdenken *2 m.*
Die hun deed naar den afgrond gaan.

3

Eer dat wij nu hier scheiden van elkandren
Beloven wij nog eens getrouwigheid
Liefde voor God en liefde voor malkandren
En zingen wij hier samen met fierheid:
Leve lang die schoone Burgersgilde,
Leve het bestuur op heden zoo gevierd,
Ja lof aan deze die het zoo eens wilde *2 m.*
Dat zij in vreugde herboren wierd.

Verboden Nadruk.

Heemkundi

[10] Een uitvoerige bijdrage over de familie Storme in 't algemeen en over Jules Storme in 't bijzonder verscheen in ons vorig jaarboek. Zie: VANDEWALLE, Georges.: De familie Storme te Lichtervelde, in: Dertiende Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1997. p, 133

5.2.3 't Jonk van den Tronk

Door Henri Vanparys

I
Wij zijn kerels van de streke
Wij zijn kerels van het land
En wij zijnder in de weeke
En de zondag ook plezant
Refrein
Wij zijn 't jonk van den tronk
Van die schone Burgersgilde
En wij gaan met ons vaan
Op de politieke baan
II
Daar waren laatst maal vieze gasten
Soorte die ons niet past
Zij kwamen naar ons vaantje tasten
Maar zij hebben 't nog niet vast
III
En ze grepen ook naar Jultje
Maar ze hadden het ook nie mee
En zoo vongen zij een uultje
Geheel de wereld lacht er mee
IV
Och zij zaten zoo verlegen
Ja zij keeken toch zoo kaal
Als wij gingen defileeren
al voor onzen generaal
V
Zoo hebben die vroege heeren
Eene groote slag gedaan
Die madam zal 't hen wel leren
Om te reizen naar de maan
VI
En nu mogen zij gaan rusten
Bij Janetje in 't salon
Of een reisje doen met Gusten
In een autokamion
VII
Wij zijn kerels van het baantje
Wij zijn kerels van plezier
En wij gaander met ons vaantje
Nu maar weder op de zwier

Dit stuk is nog steeds het lijflied van de Koninklijke Harmonie De Burgersgilde, en werd in marsvorm omgezet. Tekst en muziek zijn van de hand van Henri Vanparys die voor De Burgersgilde heel wat liederen op papier zette.

Heemkundige kring Karel Van de Poele

Henri Vanparys

Henri Vanparys werd geboren in Lichtervelde op 17/02/1863 en overleed op 01/03/1935. De man was uitermate muzikaal begaafd en schreef zonder verpinken het ene lied na het andere. Op zijn gedachtenisprentje wordt daar in ruime mate allusie op gemaakt:

"Zijn leven was een lied. Met de leeuwerik zong hij zijn morgenbede in Vlaanderens velden. De dag rond in lach en rouwe neuriede hij zijn liedje. En 's avonds zong hij nog... Lourdes vooizekens. Bij 't offeren van zijn kind zong hij zelf en eindigde zijn zang met deze schone bede die nu past aan allen die hem beminnen:

En nu vraag ik tot slot
Voor 't sluiten van mijn lied
Wanneer ge spreekt met God
Vergeet de Zanger niet.

5.2.4 Sinte Cecilialied, 1934

Ook dit lied is van de hand van Henri Vanparys. Daar veel feesten van de maatschappij plaats vonden in zaal De Keizer worden de aanhangers van de vereniging “Keizers zoon” genoemd.

Ste Cecilia-Lied 1934.

1

Al weer is daar die dag
Die best er wezen mag
Om zorg en kommer te verdrijven
Heel zeker en beslist
Die kans wordt niet gemist
't Is middel om KEIZERS ZOON te blijven

Refrein

We gaan naar huis niet gaan
We gaan naar huis niet gaan
Zoolang er potjes op de tafel staan.

2

De tweede dag is daar
En RIGOLO'S staan klaar
Met exentrieke hoeden aan
Om eens op zwaai te gaan
Ook d'andere moeten mede
Zoo blijven w'allen in de vrede.

3

Onze kommer en verdriet
Bestaan die dagen niet
t'Is leute en lachen dat ge ziet
Wij zijn nu al te gaar
En beloven 't naaste jaar
Weeral een schoon Cecilia-lied.

Druk. J. & G. Vandesande, Lichtervelde

5.2.5 Sint Cecilialied gemaakt voor Henri Vanparys

Het lied werd gemaakt voor het feest van Sint Cecilia. De jaargang is onbekend. Het lied vertelt over Henri Vanparys die er niet meer bij is om Sint-Cecilia te vieren. Een zekere (De)beuckelaere zou de auteur zijn van dit lied.

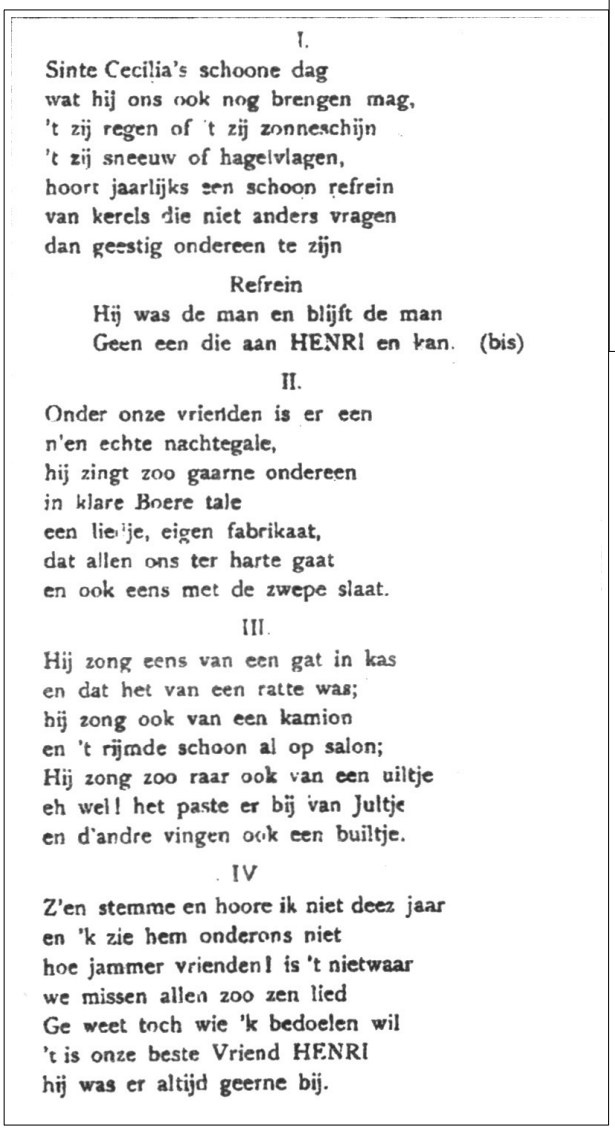

I.

Sinte Cecilia's schoone dag
wat hij ons ook nog brengen mag,
't zij regen of 't zij zonneschijn
't zij sneeuw of hagelvlagen,
hoort jaarlijks een schoon refrein
van kerels die niet anders vragen
dan geestig ondereen te zijn

Refrein

Hij was de man en blijft de man
Geen een die aan HENRI en kan. (bis)

II.

Onder onze vrienden is er een
n'en echte nachtegale,
hij zingt zoo gaarne ondereen
in klare Boere tale
een lie'je, eigen fabrikaat,
dat allen ons ter harte gaat
en ook eens met de zwepe slaat.

III.

Hij zong eens van een gat in kas
en dat het van een ratte was;
hij zong ook van een kamion
en 't rijmde schoon al op salon;
Hij zong zoo raar ook van een uiltje
eh wel! het paste er bij van Jultje
en d'andre vingen ook een builtje.

IV

Z'en stemme en hoore ik niet deez jaar
en 'k zie hem onderons niet
hoe jammer vrienden! is 't nietwaar
we missen allen zoo zen lied
Ge weet toch wie 'k bedoelen wil
't is onze beste Vriend HENRI
hij was er altijd geerne bij.

5.2.6 Pierlala!

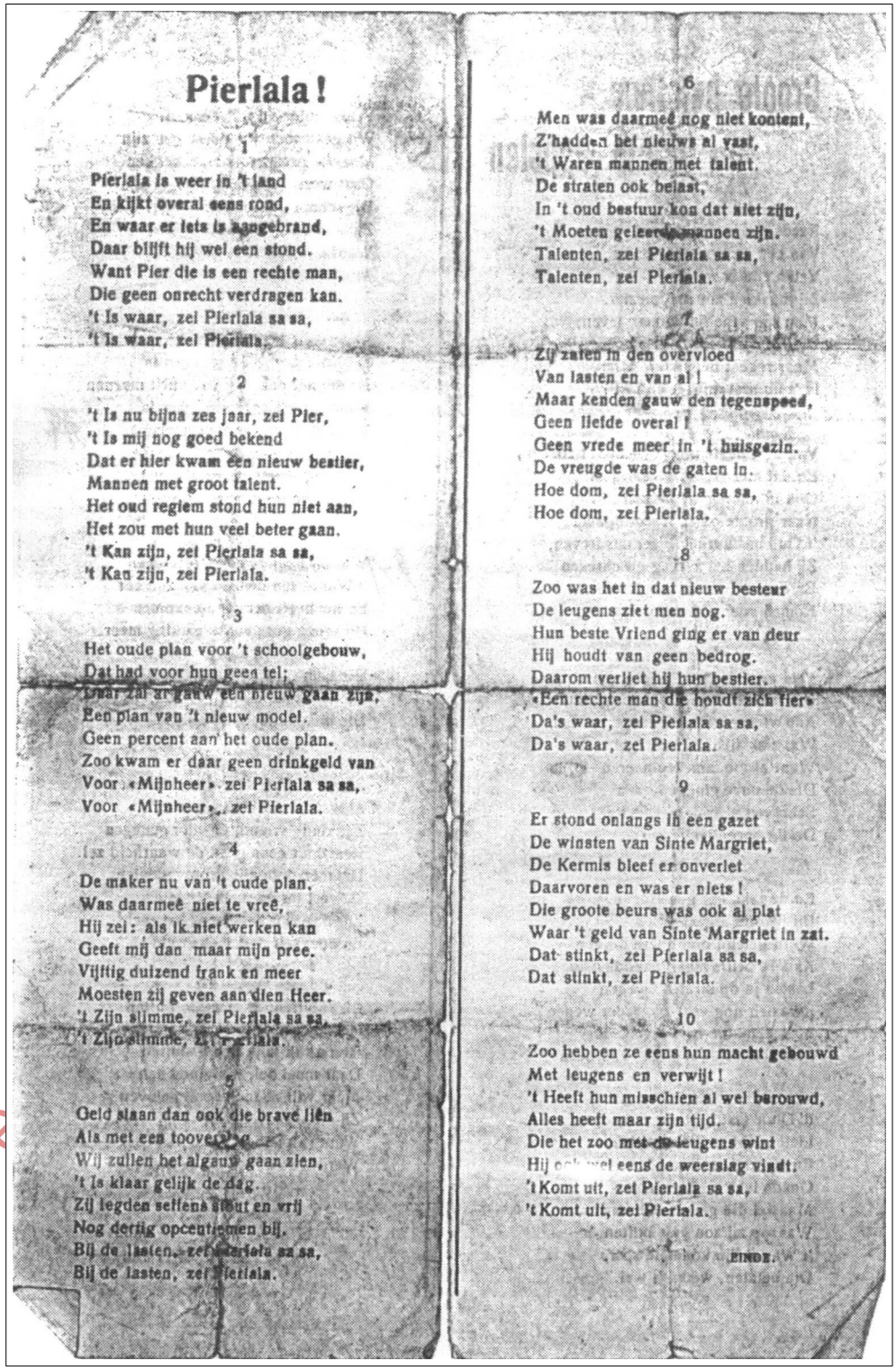

Pierlala !

1

Pierlala is weer in 't land
En kijkt overal eens rond,
En waar er iets is aangebrand,
Daar blijft hij wel een stond.
Want Pier die is een rechte man,
Die geen onrecht verdragen kan.
't Is waar, zei Pierlala sa sa,
't Is waar, zei Pierlala.

2

't Is nu bijna zes jaar, zei Pier,
't Is mij nog goed bekend
Dat er hier kwam een nieuw bestier,
Mannen met groot talent.
Het oud regiem stond hun niet aan,
Het zou met hun veel beter gaan.
't Kan zijn, zei Pierlala sa sa,
't Kan zijn, zei Pierlala.

3

Het oude plan voor 't schoolgebouw,
Dat had voor hun geen tel;
Daar zal er gauw een nieuw gaan zijn,
Een plan van 't nieuw model.
Geen percent aan het oude plan.
Zoo kwam er daar geen drinkgeld van
Voor «Mijnheer» zei Pierlala sa sa,
Voor «Mijnheer», zei Pierlala.

4

De maker nu van 't oude plan,
Was daarmeê niet te vreê,
Hij zei: als ik niet werken kan
Geeft mij dan maar mijn pree.
Vijftig duizend frank en meer
Moesten zij geven aan dien Heer.
't Zijn slimme, zei Pierlala sa sa,
't Zijn slimme, zei Pierlala.

5

Geld slaan dan ook die brave lien
Als met een toovers[illegible]
Wij zullen het algauw gaan zien,
't Is klaar gelijk de dag.
Zij legden zeffens uit en vrij
Nog dertig opcentiemen bij.
Bij de lasten, zei Pierlala sa sa,
Bij de lasten, zei Pierlala.

6

Men was daarmeê nog niet kontent,
Z'hadden het nieuws al vast,
't Waren mannen met talent.
De straten ook belast.
In 't oud bestuur kon dat niet zijn,
't Moeten geleerde mannen zijn.
Talenten, zei Pierlala sa sa,
Talenten, zei Pierlala.

7

Zij zaten in den overvloed
Van lasten en van al !
Maar kenden gauw den tegenspoed,
Geen liefde overal !
Geen vrede meer in 't huisgezin.
De vreugde was de gaten in.
Hoe dom, zei Pierlala sa sa,
Hoe dom, zei Pierlala.

8

Zoo was het in dat nieuw besteur
De leugens ziet men nog.
Hun beste Vriend ging er van deur
Hij houdt van geen bedrog.
Daarom verliet hij hun bestier.
«Een rechte man die houdt zich hier»
Da's waar, zei Pierlala sa sa,
Da's waar, zei Pierlala.

9

Er stond onlangs in een gazet
De winsten van Sinte Margriet,
De Kermis bleef er onverlet
Daarvoren en was er niets !
Die groote beurs was ook al plat
Waar 't geld van Sinte Margriet in zat.
Dat stinkt, zei Pierlala sa sa,
Dat stinkt, zei Pierlala.

10

Zoo hebben ze eens hun macht gebouwd
Met leugens en verwijt !
't Heeft hun misschien al wel berouwd,
Alles heeft maar zijn tijd.
Die het zoo met de leugens wint
Hij [illegible] eens de weerslag vindt.
't Komt uit, zei Pierlala sa sa,
't Komt uit, zei Pierlala.

FINIS.

Het lied van Pierlala komt in Vlaanderen in vele vormen voor en er zijn meerdere varianten van bekend.

Volgens Roger Hessel uit Brugge, eminent volksdeskundige en verzamelaar van volksliederen, zit achter de vele liedjes van Pierlala de volgende filosofie: Pierlala komt eigenlijk uit zijn graf om te zien wat verkeerd gaat bij een of andere situatie. Pierlala staat voor het volk, de gewone mens. Pierlala is onsterfelijk: ook al slaat men hem de grond in, hij komt altijd terug. Dat Pierlala uit zijn graf komt heeft de ma-

ken met een middeleeuws gebruik: feesten gebeurde om en rond de kerk. Dat was ook de plaats waar de doden rustten: zij werden dus ook bij het feest betrokken.

Het lied van Pierlala waarvan hier de tekst is afgedrukt, werd waarschijnlijk door Henri Vanparys aangepast naar Lichterveldse toestanden. Dat het over Lichtervelde gaat is duidelijk. Hij heeft het over 't schoolgebouw, de winsten van Sinte Margriet en de kermis.

5.2.7 De Lustige Boerin

Henri Vanparys creëerde in 1923 zes liederen handelend over het het boerenleven. De teksten werden uitgebeeld door verschillende personages en de opvoering van het geheel vond plaats in De Keizer. De meer dan tachtigjarige Julia Vandekerkhove uit de Koolskampstraat, haar broer Maurice en zus Marie en ook haar vader Albert namen er aan deel. Ook Arthur Volckaert, Eugène Driessens en Adrienne Dejaegher waren actief bij het optreden.

DE

Lustige Boerin

DOOR

HENRI VANPARIJS

opgevoerd

den 14 Januari 1923

door

't Jong van den Tronk

HEIHOEK

ZES

LIEDEREN

Heemkundige

1

Waar vindt men de beste zorgen

I. COMPLET

Waar vindt men de beste zorgen
't Is wel onder 't vrouw geslacht
Daar ligt moed en vreugde verborgen
In dat hertje lief en zacht.

Refrein

Ja, zij mogen de vrouwtjes prijzen
Want zij houden alles net
En wanneer dat zij gaan reizen
Dan zijn zij ook mooi opgezet

II

Van den morgen tot den avond
En somwijlen ook in de nacht
Moeten zij werken en slaven
Voor de kleintjes van hun geslacht

III

En zoo gaan zij door het leven
Door geluk en tegenspoed
Nooit zal hun de wil begeven
Want hun hertje klopt van moed

VI

Altijd zorgen immer waken
En dat g' heel hun leven lang.
Tot dat hun de dood komt raken
Dan is 't gedaan met werk en zang

2

Een oude jongman

I.

Van als ik nog eenen jongen was
Moest ik leven mager en kras
Moeder gaf mij een centje mêê
Om te verteeren in de stê
Mijn kameraadjes die kregen meer.
Daarin had ik zooveel hertzeer.
Mijn vader die zat in den hoek
En moeder droeg zelf den broek

II

Zoo vloog de tijd langzaam voorbij
Zonder plezier of vreugd voor mij
Tot dat ik eenen jonkman werd
En van de liefde wierd gezeerd
Wanneer ik dan een liefje zag
Groette ik haar met eenen lach
En kreeg ik soms een groetje weer
Het was een steur bonjoer Mijnheer

III

En zoo dwaalde ik lang rond.
Geen hert dat voor mij openstond
Geen liefje die haar handje bood
Zij lieten mij allen in den nood
't Is voor de jonkman een groot verdriet
Als hij de vrouwtjes geern ziet
En er zoo vele achter drilt
En toch van niemand wordt gewild.

VI

Nu ben ik een groote rentier
En ik ga nog veel op de zwier
Nu sta ik hier in grand tenu
Met mijnen besten paraplu
Dien heb ik van mijn peter g' had
Ik min hem als een groote schat
Hij blijft aan mij tot dat ik sterf.
En wordt dan van een andere g' erfd

V

En voor het sluiten mijn vrienden al
De wereld is een tranendal
Ik heb er vreugde maar ook verdriet
Gelijk of er met u geschied
Zoo varen wij de wereld af
Tot dat wij komen aan het graf
Ik zeg vaarwel ik zeg adju
En spanne mijnen paraplu.

3

Liefde en Berouw

I. COMPLET

Ik heb een vrouwtje op aarde
Ja die ik zoo teeder bemin
Zij is voor mij van waarde
Waar waren toch mijne zin
Ik weet dat ik heb misdreven
Ach God wat heb ik misdaan
Ik heb haar zoo wreed geslegen
Nu ga ik mijn straf ontvaan.

II

Waar is den tijd gevlogen
Waar is die blijde stond
Dat wij ter kerke togen
En dat zij aan mijn zijde stond
Al mijne vreugde is vervlogen
Al mijn genot is voorbij
De gramschap heeft mij bedrogen
En nu ben ik in het lij.

III

Ach God hoe treurig is 't leven
Ja 't is voor mij toch wreed
Geef mij mijn vrouwtje weder
Mijn zonden zijn mij leed
Och mocht ik haar weder aanschouwen
En geven haar eenen zoen
Het zou mij in 't herte berouwen
Moest ik haar nog weder misdoen.

IV

Ach laat mij toch hopen
Dat ik haar nog zal weder zien
Mocht zij in mijn armen loopen
Wij zouden elkanderen verblien
Ik kan alzoo niet lijven
Ik wil alzoo niet blijven
Kom liefje komt wederom
O gij schoone blom

4

Boertje vrij

I

Boertje heeft zijn wijf geslegen
't Was voor hem een groot affront
En de wet had hem gegeven
Voor drie jaar het prison

Refrein

Wij zijn blij als in de mei *(2 maal)*
W' hebben weer ons boertje vrij

II

't Ventje zat er mee verlegen
't Was hem zoo van herten leed
Dat hij zijn vrouwtje had geslegen
Dat hij op zijn tanden beet

III

Boertje zal hem nu wel zwichten
En zijn vrouwtje liever zien
Dan in het publiek staan vechten
Ja bij al die brave liên

VI

Mannen wilt aan boertje leeren
Als de vrouw u soms mishaagt
Komt gij haar met troef vereeren
't Is zeker dat gij 't ook beklaagt

Refrein

Want de meisjes trouwen niet
Om dan later troef te krijgen
Maakt dat zij u geern ziet
Kust haar maar en slaat ze niet

5

Het weerzien van man en vrouw

I Hij

Welgekomen liefste vrouwe
Wat geluk u weer te zien
Ik zoo lange in de rouwe
Mag ik u weer mijn hertje biên

II Zij

Ja ik kom u weder vinden
Wat hebt gij aan mij gedaan
Gij waart mijnen welbeminden
Waarom kwaamt gij mij te slaan

III Hij

Ach mijn vrouw wilt mij vergeven
't Kwaad dat ik u heb gedaan
Ik heb spijt voor gansch mijn leven
Wilt den vredezoen ontvaan

IV Zij

Ik wil weer in vrede leven
Mijn beminden van weleer
Komt gij mij een zoen te geven
Krijgt gij van mij een kusje weer

V Hij

Mag ik u nu weer omarmen
O mijn liefste schatje teer
Laat mij aan uwen boesem warmen
Scheiden wij toch nimmer meer

VI

Waarom zouden wij nog scheiden
Ik bemin u toch zoo teer
En tot vreugde van ons beiden
Komt, rust in mijn armen weer

6

Boertjes kermisse

I. COMPLET

Het is vandage kerremis
Voor de boertjes van de streke
Omdat het hunnen Zondag is
Zij werken in de weke

Refrein

Het boerevolk is moedig volk
Zij gaan gezwind door 't leven
Zij drinken bier, maken plezier
Op hun boere manier

II

De zondag gaan zij naar de kerk
Voor misse en sermoenen
De Maandag zijn zij weer present
In hunne werkeschoenen

III

De boertjes zij beminnen God
Hij kan hun alles geven
Want zonder hem 't ware al kapot
Dat moét op aarde leven

IV

De boerelieden slapen zacht
Want zij zijn moe van werken
En voor de boertjes dient de nacht
Om het lichaam te scherpen

V

En heeft de boer zijne vrouw misdaan
Of [illegible] iets verkeerd
Zij zullen wel mallekaar verstaan
En weer in vrede leven

In politiek en in komiek
Kunnen de boertjes leven
En op hun helder rood gelaat
Ziet men de vreugde zweven

VII

Zoolang of dat de wereld staat
Zullen er boeren wezen,
De boeren werken vroeg en laat
Daarom zijn zij geprezen

VII

Roepen wij nu in ons gezang
En geven maar van snoeren
Leve, leve, leve lang
Leve lang de boeren

5.2.8 Jules Missinne

We mogen niet nalaten te vermelden dat er in de rangen van de Burgersgilde een uitzonderlijk begaafd componist en schrijver werkzaam was: Jules Missine[11]. Hij schreef tientallen muziekcomposities, liederen, toneelwerken en operettes.

Jules Missinne droeg veel van zijn geschreven muziek op aan vrienden of kennissen. Een "Vlaamse Wals" werd in 1975 opgedragen aan Roger Vankeirsbilck, tweede dirigent van de harmonie. "Grüsse aus Lichtervelde" is een mars die hij componeerde voor de Musikkapelle van het Duitse Winterscheid. Met de "Rollarius mars" bedacht hij in 1971 dirigent Albert Grymonprez. Ook aan gewezen burgemeester Georges Decuyper droeg hij een muziekstuk op.

Zijn werk behoort zeker tot het (stukken) betere genre dan wat hier geresumeerd werd, en valt eigenlijk buiten het bestek van deze korte studie over Lichterveldse volksliederen.

6 Besluit

Hopelijk maakt deze liederenstudie het verhaal en de geschiedenis van Lichtervelde een stuk boeiender en iets volledi ger.

Liederen hebben een collectiviteitsverband. Zingen stimuleert de groepsactiviteit en is dan ook voor een groter auditorium bestemd.

Bovendien zijn er enkele zeer belangrijke elementen zoals de liedjesschrijver, de marktzanger, het liederenschrift, het vliegend blad of de gestencileerde kopie die voor het voortbestaan van het lied fundamenteel zijn en zelf deel uitmaken van onze volkscultuur.

In dit verband heeft Lichtervelde met het ruime aanbod aan liederen zoals hierboven samengevat, blijk gegeven van een rijk en gevarieerd verenigingsleven.

"Alleen boze mensen zingen niet"

∞∞∞∞∞∞∞∞∞

Heemkundige kring Karel Van de Poele

[11] De figuur en de werken van Jules Missinne worden belicht door CORNILLIE, Patrick: 100 Jaar Toneelkring "Nut en Vermaak", in: Dertiende Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1997, p. 75 e.v. Ook een gedetailleerde studie is aan hem gewijd: CORNILLIE, Patrick. & VERHELST, Luc: Levenslied - Monografie Jules Missinne, Flandria Nostra, 1986.

7 Bibliografie

Cornillie, Patrick: 100 Jaar Toneelkring “Nut en Vermaak”, in: Dertiende Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1997.

Cornillie, P. & Verhelst, L.: Levenslied - Monografie Jules Missinne, Flandria Nostra, 1986

De Coussemaecker, Ed.: Chants populaires des Flamands de France, Kemmel/Steenvoorde, Malegijs, 1976.

Demoen Eric: A la vapeur dat heet progres! Liederen van de industriële revolutie, Gent, Stad Gent - Dienst culturele zaken, 1956.

Devuyst, Julien: Het moordlied in de Zuidelijke Nederlanden (XXe eeuw), Brussel, Aurelia Books, 1977.

Hessel, Roger: Lionel Bauwens de onvergetelijke Tamboer, Eigen beheer, 1984.

Lustenhouwer, Willy: De geschiedenis van het café-chantant, Brugge, Schoonbaert, 1987

Maertens, Modest: De stille strijd van Eugeen Callewaert, burgemeester van Lichtervelde, Beernem, de Windroos, 1995.

Top, Stefaan: Komt vrienden, luister naar mijn lied, Aspecten van de marktzanger in Vlaanderen (1750-1950), Tielt, Lannoo, 1985.

Top, Stefaan: De studie van het (volks)lied aan de Leuvense universiteit.

Vandewalle, Georges: Hulde-album Familie Vangierdegom, 1989.

Vandewalle, Georges: Lichterveldse "Ziek-Zakjes" deel 2 en 3.

Heemkundige kring Karel Van de Poele